

EL MATRIMONI I LES CASES PAIRALS DE LA SELVA A L'ANTIC RÈGIM

Santiago de Llobet Masachs

El matrimoni és l'eix i el punt de partida de la continuació de les famílies. A l'Antic Règim, era inclús la sola forma vàlida i acceptable de la reproducció social.

Fins fa poc, l'acte de maridar-se comportava dos aspectes, l'un contractual i l'altre sacramental, i era l'herència consuetudinària –pràctica– d'establir a un home i una dona en el camí de la formació d'una família.

La doble vessant legal i religiosa és la que analitzarem, per un tipus de família determinat, formant per una alta pagesia, benestant, que en un o altre moment del període que abraça els segles XVII i XVIII, passa a entrar a la petita noblesa. Pagesia establerta en les poblacions que més o menys formen actualment la comarca de la Selva.

El primer pas matrimonial el formava el desig interessat de dues famílies d'adjuntar els llinatges. L'escassetat de població i la importància de l'acte del casori, feia que tota família estigués més o menys assabentada, de l'estat de la descendència i de l'economia de llurs convenis; o en el cas d'una pairalia econòmicament ben assentada, de les que per classe i condició li podien convenir per lligar-hi els fills en un àmbit quasi provincial.

És conegut, que la societat que estudiem era fortament jerarquitzada, i els canvis dintre de l'estatus social, eren pocs, difícils i en general el fruit acumulatiu de diverses generacions d'una mateixa nissaga.

Aquesta jerarquització duia a un immobilisme col·lectiu en quasi tots els camps i això feia a que el casament d'un home i una dona dintre dels nivells que estudiem, es veies situat en un cercle familiar que es repetia una i altra vegada, formant una espesa xarxa de consanguinitats més o menys elevades però repetides.

En l'anàlisi de les capitulacions matrimonials es pot saber la importància del patrimoni d'una família per la xifra contractada com dot de les filles de la casa.

Per establir exemples del volum dels dots i en general de les formes matrimonials, hem pres i analitzat a la família Llobet de la parròquia de Vidreres.

Aquest casal va radicar a tal població durant més de set-cents anys. A finals de segle XVI, posseïa en terres, 206 jornals de bous entres boscos i cultiu, cedides pels vescomtes de Cabrera¹, més 1200 vessanes de bosc en enfiteusi del mas Valldaniel, de les monges del monestir de Vallmaria². El que ve a donar en aquells temps la quantitat d'unes 259 hectàrees³. A finals de segle XIX havia augmentat la propietat a les 500 hectàrees i rebia de Vidreres i Maçanet de la Selva quasi 200 censos.

Anirem veient a través dels moviments generacionals d'aquesta casa i d'algun altre, les diferents formes de maridar. D'enfrentar-se amb tot el que comportava la formació dels pactes matrimonials i en general de la col·locació dels fills per casar. El procés general és sempre el mateix, variant solament la data contractual. L'estil matrimonial és, –classificat en una sèrie de formes– sempre repetitiu; estenent-se aquell estil a totes les classes socials.

Així, estudiant un sector, es pot considerar que queden tots estudiats; si s'exceptuen algunes petites condicions (volum de diners, vestits, mobles, joies, etc...) de les capitulacions matrimonials.

De l'anàlisi de les diferents formes matrimonials i de la repetició de lligams amb certs grups de famílies, extreurem un exemple d'endogàmia molt arrelada a la pagesia gironina.

En ella es veurà que la raó de família, l'estatus social, la conservació patrimonial i en general el constant engrandiment i enfortiment de la casa, fan del casori el principi d'una tela d'aranya que es succeix generació darrere generació.

Aquesta malla, es fila amb nusos de casaments que estan moltes vegades en el segon, tercer i quart grau de consanguinitat, que arriben a estar duplicats, és a dir, amb avis o besavis comuns en una mateixa parella; que obliguen a les cases a presentar a la curia del Bisbat súpliques de dispenses de consanguinitat per poder realitzar l'enllaç⁴.

L'endogàmia s'ha pogut analitzar després d'estudiar les 40 genealogies de les famílies que al llarg de 350 anys, en un o altre moment han tingut bodes amb la casa Llobet.

Hi ha algunes que no ofereixen grans informacions per manca d'arxius parroquials, desapareguts amb el pas del temps. Però en les completes podrem veure altres exemples, per constatar lo genèric i repetitiu de la forma i estil del casori de l'Antic Règim⁵.

En la forma organitzativa, aquest treball quedarà amb les següents divisions:

PREPARACIÓ DEL MATRIMONI: ELS NUVIS

ESTRATÈGIA DEL CASAMENT

- a) Casaments simples.
- b) Casaments dobles i triples.
- c) Casament repetitiu.

ENDOÀMIA

- a) Graus generacionals.
- b) Consanguinitat o endogamia familiar.
- c) Endogàmia entre famílies.

CONTRACTES MATRIMONIALS

- a) Capítols Matrimonials.
- b) Anàlisi del dot: diners, vestits i mobles.
- c) Estratègia del dot.

CONCLUSIONS

PREPARACIÓ DEL MATRIMONI: ELS NUVIS

La unió d'una parella, es regia a la pagesia catalana, per l'interès i/o desig dels pares. Sobretot quant al maridatge de l'hereu o de la pubilla de la casa.

El matrimoni concertat pels progenitors, és fruit de la societat jerarquitzada i té els seus inicis a la comunitat tribal.

El costum i la llei emparen aquest tipus d'unió, a la societat rural i especialment durant l'Antic Règim.

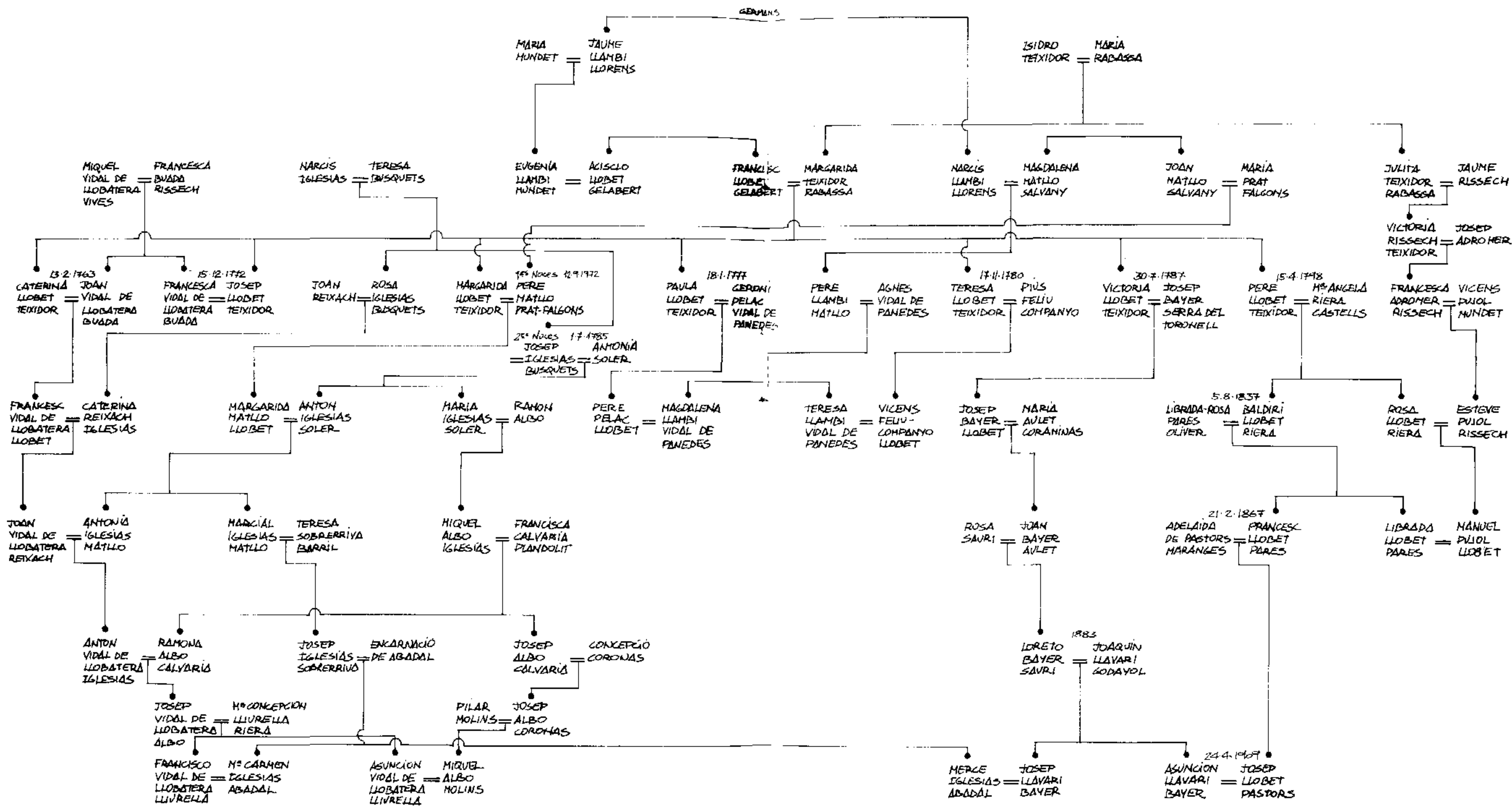
Però quasi a la fi del segle XIX, canvien els hàbits socials; metamorfosi que es va anar covant lentament. L'arribada de la industrialització i les grans migracions internes del camp a la ciutat donen, en simbiosi amb el romanticisme i les corrents lliberals, un nou tipus d'unió home-dona, que queda configurat com el que coneixem com matrimoni per amor.

L'estratègia canvia, ja no és prioritari l'interès per a la seguretat, per a la jerarquia, per a l'estatus social o el simple engrandiment patrimonial. Es va perdent les noces regulades per les directrius familiars, tutelades per l'experiència dels pares i de l'església; i dins d'aquesta prodigalitat s'arriba al casament actual.

Anteriorment és impensable el matrimoni sense el consentiment del pares, avis o tutors⁶. Qui no feia cas el més probable és que fos desheredat.

En la família Llobet, la qual prenem com exemple, hi ha una situació coneguda amb aquest resultat a les acaballes del segle XIX.

Joaquim de Llobet de Pastors, que devia ser l'hereu patrimonial, fou apartat d'aquesta responsabilitat per haver-se casat contra desig dels pares amb M^a del Carmen Calvó, (aquesta última era artista de teatre). El pare, Francesc de Llobet, en morir, deixà inscrit en l'últim testament la voluntat de que llur muller, Adelaida de Pastors, designi hereu de la pagesia. Aquesta ho va fer així en favor del fill segon Josep⁷.

Habitualment, es celebrava la boda en quant les famílies havien pre-concertat, i arreglat el desig d'unir els vincles d'una amb altre.

Les concertacions quedaven reflectides en les capitulacions matrimoniales. A vegades, aquestes capitulacions, eren estipulades amb posterioritat a les noces, sobre tot en el cas de fradisterns.

Normalment eren portats els fills barons a l'altar en quant complien la majoria d'edat, que conservava la disposició del 25 anys marcats pel dret romà⁸. Les filles es casaven dels 18 als 22 o 23 anys, és a dir, en minoria d'edat. I algunes vegades els cabalers es veien entrar al matrimoni en edats superiors als 30 anys, potser pel fet de no trobar pubilla i córrer en contra el temps.

A la família Llobet, des de 1675 fins 1837, els hereus es casen per ordre correlatiu amb aquestes edats: 25, 24, 27, 29 i 29 anys. L'edat de les dones oscil·la dels 19 fins els 26

L'església Catòlica, era molt més permissiva en la variació de l'edat dels nuvis i fitxava, en casos extraordinaris, en l'edat mínima d'entrada a la pubertat: 14 anys pels homes i 12 anys per a les dones⁹.

Aquesta vènia quedava escurçada pel contingut legal que donava com impediment diriment, és a dir greu, el casar-se l'home abans dels 16 anys i la dona abans dels 14¹⁰. Tot i amb això, el mateix cànon 1067, en el punt 2, considera vàlid el matrimoni celebrat abans de l'edat llegendària, però demana als ministres de l'església que procurin arraconar als joves de la boda fins el temps en que sigui costum a cada regió.

Aprofitant aquesta llibertat que donava l'església, l'alta pagesia i la noblesa havien arribat a fer contractes matrimonials entre criatures, o entre elles i gent gran.

Es dona aquest fet sota la necessitat d'adjuntar lligams interfamiliars, entre cases que tenen solters per maridar en un greu desnivell generacional, sempre que hi hagi interessos de caràcter extraordinari per celebrar la boda. Aquests interessos, poden variar des d'adjuntar patrimonis, a l'estalvi econòmic, la pacificació de relacions entre cases, etc.

Com la contractació de la boda estava sotmesa a la sanció eclesiàstica calia demanar dispensa a l'impediment a Roma, i si bé, en principi, es donava només per pacificar relacions interfamiliars, posteriorment van ser donades, demostrada la maduresa del cònjuge menor d'edat.

Uns exemples en aquesta mena de matrimonis són¹¹:

1.—Noi jove-dona gran: el 27-4-1673, Pere Mataró, natural de Franciac, de 13 anys i 7 mesos, demana dispensa per maridar a Magdalena Gruart, de Caça de la Selva. El noi complia els 14 anys a l'octubre següent, de la núvia no se sap l'edat.

Es vol casar la parella i es demana la dispensa «a fi de restar molta pau y concordia entre parents d'una part y altre». Dins l'expedient demanen les autoritats religioses si te «potentia coheundi» i s'obren certificacions de testimonis i metges. Els primers diuen que «es habil y poderos y te bon judici y enteniment». Els magnífics doctors Miquel Riera de Girona i Rafel de Puig d'Hostalrich diuen: «reconegudes y visuada la persona de Pere Mataró de

Franciach y las parts naturals y necesarias patemur copula las quals vistas y reconegudes diem y judicam y la experiencia y practica que tenim de mon art esser dit Pere Mataró abte y idoneo per tenir copula carnal».

L'expedient fou aprovat, i la parella es va casar.

2.— Home gran-noia jove: el 28-2-1669, es va demanar dispensa per a celebrar el matrimoni entre: Joan Moner, pagès de Vidreres i Elisabeth Puigtió, de 10 anys i 7 mesos, (nada el 6-8-1658) també de Vidreres.

L'expedient és semblant i el metge Rafel Fuster diu que pot contraure matrimoni «encara que no te els 12 anys complerts perque natura sua suplit estatus», més avall declara que és corporalment molt refeta i és referma en l'oportunitat del matrimoni.

3.— Noi jove-noia jove: El 3-11-1661, hi ha també una dispensa aprovada, entre Miquel Cassa de Caçà de la Selva, de 13 anys i 2 mesos (nat a 15-9-1648), que vol maridar amb Mariana Selva, de la mateixa població i amb 12 anys d'edat (nada el 3-4-1650).

Així per a desig de progenitors, atens a l'interès de la casa i amparats de certificacions de metges amb la lletania de que: «la malicia de sa naturalesa supleix la edat estatuida per los sagrats Consilis y no repugnant la contra-henta...» o altres semblants, es va establir aquesta mena de matrimonis.

En aquest tipus d'enllaç s'esperava a que l'impuber baró madurés. Un exemple de matrimonis en els cases Ciurana de Riudellots i Miquelet de Parlavà dona la següent combinació matrimonial feta en 10-2-1694.

Primer: Caterina Miquelet, de Parlavà, vidua de Josep Ros, casa amb Francesc Ciurana, vidu de Riudellots i

Segon: El fill hereu de l'anterior, Josep Ros i Miquelet de 12 anys d'edat es casat amb la filla del segon Mariana Ciurana de 23. Fins als 21 anys del primer i 32 de la segona, no van tenir el primer fill.

En el segon cas, home gran casat amb noia jove, aquesta no sortia de casa dels pares per anar a la del seu marit fins l'arribada de la primera menstruació amb tot el que implicava.

I en la tercera forma, entre nois joves, fins una edat prudençial del home no es consumava l'himeneu. en l'exemple esmentat, les noces Cassà-Selva, apareix el primer fill segons notícies parroquials¹² amb el baptisme de Miquel, Salvi, Joan, Martí Cassà, nat a 27-1-1669. És evident que la parella va tenir copula carnal quan el pare tenia 20 anys i dos mesos i la mare 18 anys i un mes.

La celebració del matrimoni, no solament implicava un ritus i unes despeses contractuals entre els hereus dels masos.

També es tenia que regular l'import del desembòç per a la cerimònia, i si bé la legislació catalana no deia res a propòsit d'això, recordarem que després del Decret de Nova Planta, Felip V per pragmàtica de 5-11-1723 ordenà¹³, que el volum del diner empleat per a la boda, no excedirà de l'octava part del dot constituït (12,5%).

Caldria aprofundir en l'estudi d'aquest tema en els arxius patrimonials familiars; particularment en els llibres de comptes, per saber si aquesta disposició es complia o no.

ESTRATÈGIA DEL CASAMENT

Entenem per estratègia del casament, la coordinació dels actes que porten a realitzar un matrimoni, en unes circumstàncies familiars determinades.

El matrimoni, com a pacte consensual i sacrament fou regulat per l'església. Com a contracte interfamiliar, per els caps de família, amparats en la consuetud i la llei.

La pràctica conjugal crea un hàbit, i aquesta hàbit, porta a que al llarg del temps, el casori es pugui agrupar en una sèrie de formes continues pre establertes, reunides en les tres indicades anteriorment. [Casaments: simples, dobles i triples, i repetitius].

a) Casaments d'estratègia simple.

Entenem aquesta mena de casament com aquell enllaç entre dues famílies en les que només intervé un home i una dona de cada. Podem subdividir aquesta mena de reunió en quatre formes:

- A- Casament d'hereu amb noia.
- B- Casament de pubilla amb cabaler.
- C- Casament d'hereu amb pubilla.
- D- Casament de cabaler amb noia.

En el tipus de família que estudiem en aquests casos particulars, es pacten aquestes unions quasi sempre per raons de família.

Aquestes raons vénen condicionades per l'amistat entre elles, la recerca d'una parella sana que tingui fills en bones condicions i encara que la mortalitat sigui gran puguin tenir descendència.

Acompanyat de l'entrada d'un dot, d'un aixovar per millorar l'economia de la casa (casaments A i B); o la unió de dos patrimonis (casaments C).

De tota manera, en cada moment, les circumstàncies varien en els motius d'escollir una unió determinada, intervenint tants factors com necessitats tingui la casa.

Val a dir, que pels tres primers tipus de matrimoni és el més important la tinença de fills que puguin ajudar al mas, i continuar el llinatge.

En el quart, el cabaler que enllaça amb una noia sense condició de publicatge, es fa quan la unió de l'hereu de la casa no dona descendència, i un cabaler es prepara en la successió. Aquesta circumstància, sol donar-se en el baró més petit de la família. Perquè normalment, el cabaler mira de casar-se amb pubilla, o se'l condueix al sacerdoci per inquirir-lo en el benefici eclesiàstic de la casa pairal, o se'l fa entrar a la vida militar.

Si falla la tàctica preparativa de nou hereu, perquè a la fi aquest té descendència, el matrimoni del cabaler passa a engreixar la condició de masover o treballador fora de la casa. És evident que aquesta solució és quasi anòmla, perquè s'ha de donar la circumstància que hi hagi baró solter al llinatge amb dues condicions: que no sigui casat amb pubilla i que tingui la suficient diferència d'edat amb son germà, per poder constatar que el matrimoni de l'hereu és estèril.

Com exemple del tipus matrimonial A, tenim gran quantitat d'ells dins de qualsevol família o de les 22 generacions conegudes de Can Llobet de la Torre.

D'un total de 24 hereus que té aquesta casa des de 1276 fins 1906, 22 són homes i només hi ha 2 pubilles.

Del tipus B; pubilla casada amb cabaler, hem citat que la pairalía estudiada ho té en dues ocasions:

El 7 dels idus de desembre de 1312¹⁴ Maciana Llobet reb donació per matrimoni de tot el Mas Llobet, amb llurs terres. Es desconeix el nom del cabaler amb que es casa. I a mitjans de segle XV, la unió tingué lloc entre Miquela Llobet i el fradistern Joan Puig, fill de Can Puig, pagesos de Vidreres.

En tres ocasions és el cabaler el que és sumministrat per Can Llobet: Sebastià Llobet, que casa amb Esperança Callicó¹⁵, pubilla del Mas Jalmar i agregats de Maçanet de la Selva. Marc Llobet, casat amb Petronila Roura, pubilla del Mas Roura de Maçanet i del Mas Bellvehí de Vidreres¹⁶, i per fi la boda d'Acisclo Llobet que entra a Can Llambí de Llagostera en casar-se amb Maria Eugenia Llambí¹⁷.

Del tipus C, casament hereu-pubilla, no tenim cap exemple clar dins la casa Llobet, però si entre les unions d'altres famílies, com per exemple, la de Joan Pau Bellvehí de Vidreres, hereu d'aquest patrimoni i Eulàlia Roure, pubilla del Mas Roure de Maçanet de la Selva¹⁸. Els fills faran servir els cognoms adjuntats: Bellvehi-Roure, o Roure-Bellvehi, per a indicar aquesta unió.

A la categoria D, o matrimoni entre dos fadrísters, tenim un sol exemple entre 73 matrimonis inventariats en els Llobet i les 22 generacions esmentades.

Fou el casament celebrat entre Pere Llobet i Teixidor amb M^a. Àngels Riera i Castells¹⁹. Aquesta unió va ésser pactada per causa de no tenir llur germà gran, i hereu de la casa descendència després de 27 anys de matrimoni. Es va escollir una noia del poble, filla de Josep Riera i Maria Castells, pagesos de condició econòmica molt més baixa, segons es pot comparar en els pactes novials. Sabem que quan l'hereu rebia un dot de 1200 lliures, i va pagar a les set germanes que va maridar un dot de 1000 lliures Pere Llobet, va rebre només 350 lliures i llur germà va haver d'adelantar, al sogre del nuvi, inclús l'import dels vestits que la núvia va portar al casori.

Aquest noi, seguint l'estratègia que comentem, fou a la mort de llur germà en 1827 l'hereu número 21 de la casa.

És en aquestes circumstàncies extraordinàries quan la pairalía prepara el tipus de matrimoni esmentat. Habitualment en la sèrie genealògica de la família pagesa, és rar trobar-lo.

També és evident que el nombre de maridatges d'un tipus o altre, no és sotmés a cap pauta específica, dintre de la preferència a primar a l'home sobre la dona en continuar la pairalía.

Així, tenim altra mostra: la Casa Roura de Maçanet de la Selva des de 1244 fins 1730, té 15 generacions, amb 8 transmissions per via d'hereu i 7 transmissions per pubilla, amb els correponents matrimonis d'aquest tipus²⁰:

8 del A, 6 del B, 1 del C i cap conegut del tipus D per estar incompleta l'informació de les branques laterals.

La família Llambí del veïnat de Panedes a Llagostera té des de principis de segle XVII fins a finals del XIX, 13 hereus en 12 generacions i només entre la branca principal, tenim 12 casaments del tipus A, 1 del tipus B, i cap del C i/o D.

b) Casaments dobles i triples

Com el seu nom indica, aquest tipus de matrimoni és el que resulta de la unió de dues o tres persones d'una família amb dues o tres d'una altra, situades totes en una mateixa generació o en l'anterior.

El casament doble és una forma habitual de maridar; el matrimoni triple, és sol o combinat amb el doble molt rar dintre del costum.

La fórmula doble té tres solucions:

- Intercanvi de fills
- Intercanvi de pares i fills
- Intercanvi de fills entre 2 generacions de l'altre família.

La primera solució, és en principi la més freqüent. És la unió per a intercanvi entre germans de dues cases.

Aquest tipus de matrimoni ve donat per maridar dins d'un estat social conegut i hom pot trobar-lo habitualment. Aquesta és llur estructura:

Apunta Llorenç Ferrer Alòs²¹, que aquests matrimonis tenen una clara finalitat d'estalvi econòmic.

Això és cert en alguna ocasió. Hi ha matrimonis dobles en els que les cases pairals s'estalvien les llegendes però en altres casos no. Sense que sigui un principi immutable, es troba en aquells casos en que la boda entre les dues parelles es fa el mateix dia.

Quan la cerimònia entre un i altre matrimoni porta una diferència d'anys es transforma en un simple interès de família. En els primers casos, les capitulacions matrimonials es fan a la mateixa data i l'import dels dots de les dues noies es compensa l'un amb l'altre –per tant no es paga–.

En el segon cas, els pactes notariais previs al casament tenen diferències de temps notable i cada hereu cobra la dot que li pertoca.

L'aparició del matrimoni doble, sancionat en un determinat dia, només es troba en aquelles cases, que el gran patrimoni obliga a llegítimes quantioses, i tot i que eren d'obligat compliment amb aquesta fórmula arriben a no pagar-se.

L'únic precepte exacte de reconeixement de les circumstàncies esmentades es troba seguint els documents dels arxius patrimonials. O els pagaments a termini que figuren inscrits a cal notari com àpoques de dot. Si hi han àpoques o altra mena de carta de pagament no hi ha estalvi.

Seguint la fórmula d'exemples, a Can Llobet constatem dos vegades aquest tipus d'esposalles:

1. L'hereu Mateu Llobet i Romaguera, amb Ana Estanyol i Ciurana²²; i Anton Estanyol i Ciurana amb Magdalena Llobet i Romaguera²³, i:

2. Josep Llobet i Teixidor casat amb Francesca Vidal de Llobatera i Buada²⁴; i Joan Vidal de Llobatera amb Caterina Llobet i Teixidor²⁵.

Ampliant-nos a altres famílies que en un o altre moment tenen bodes amb els Llobet, tenim exemples vàlids en 1833 en les unions Durall-Cabanyes de Lloret de Mar²⁶.

A principis de segle XIX en les noces Iglesias-Matlo de Santa Creu d'Horta amb els Sobrerriva-Barril de Granollers de la Plana de Vic²⁷.

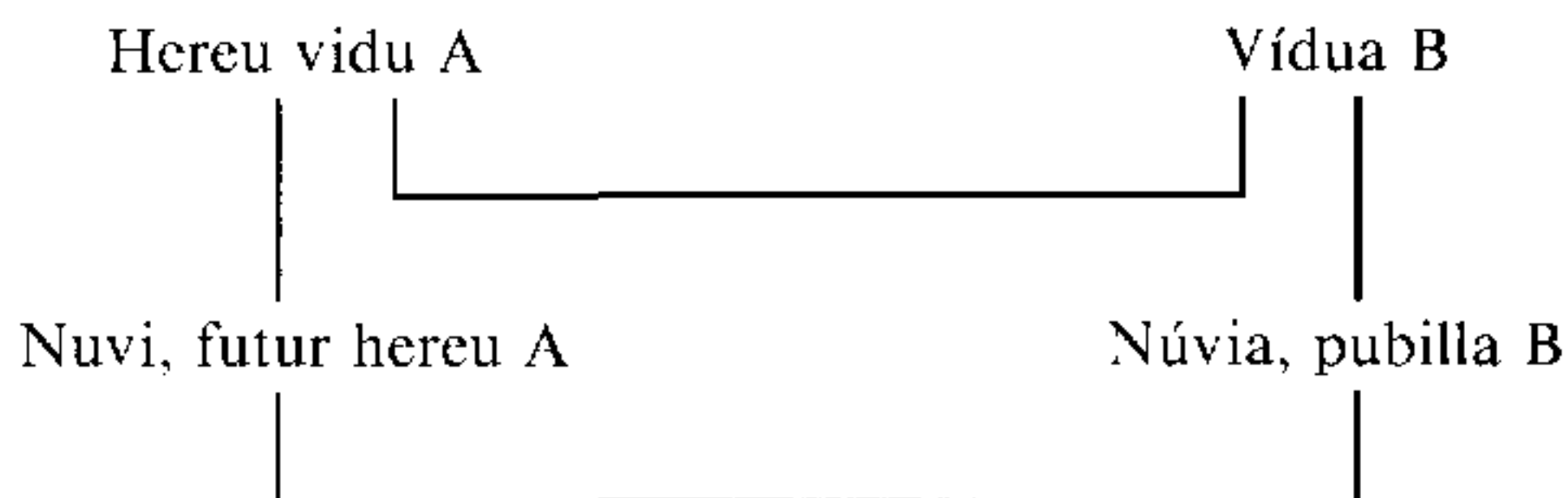
Als enllaços Roure-Granoy de Maçanet de la Selva²⁸.

Per últim els esposoris Thio-Pascual de Franciach amb els Prat-Falgons de Mata de Llagostera²⁹.

La segona solució matrimonial es funda en una estratègia de reafimació i bloqueig. Deixa l'herència patrimonial al casori que s'ha pactat entre uns futurs hereu i pubilla, i cal que el pare i la mare d'un o altre siguin vidus per poder-se maridar entre si.

D'aquesta forma els pares, actuals hereus, lliguen els bens de cada casa, en bloquejar un a l'altre la capacitat de contraure nous matrimonis, amb possibles descendents i dispersió de patrimoni fora de la família, en detriment del futur hereu que serà nét dels dos.

El gràfic genealògic d'aquesta classe de lligam és així:

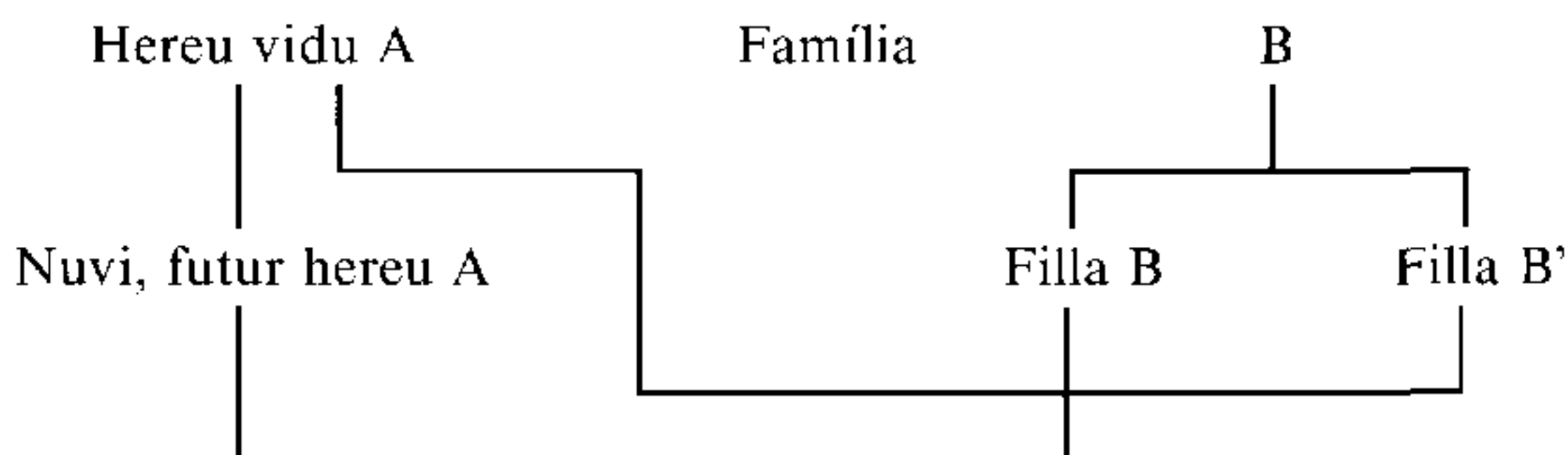

Exemples dels enllaços són: el de Margarida Matllo i Llobet amb Anton Iglesias i Soler, i Margarida Llobet vídua de Pere Matllo, pagès de Caldes de Malavella amb Josep Antón Iglesias, vidu de Antònia Soler, pagès de Santa Creu d'Horta.³⁰ En l'operació, s'ajunten els patrimonis Iglesias i Matllo.

Una mostra més moderna ens la dóna el matrimoni de Francesc Puigdomenech amb Francesca Rissech i Llobet i llurs pares: Josep Puigdomenech, vidu de Mariana Centric, pagès de Blanes i Margarida Llobet, vídua de Jaume Rissech, pagès de Lloret de Mar³¹. Amb la fusió patrimonial dels dos masos.

La tercera forma de matrimoni, feta entre pare vidu i fill, amb dues germanes, és una variant de la segona solució, quan la família de les noies vol bloquejar la capacitat de l'hereu vidu de tenir descendents, (pot donar-se el cas a l'inversa, dos nois casats amb mare i filla o noi i noia). Només té la variant que fixa l'aspecte hereditari d'una sola branca.

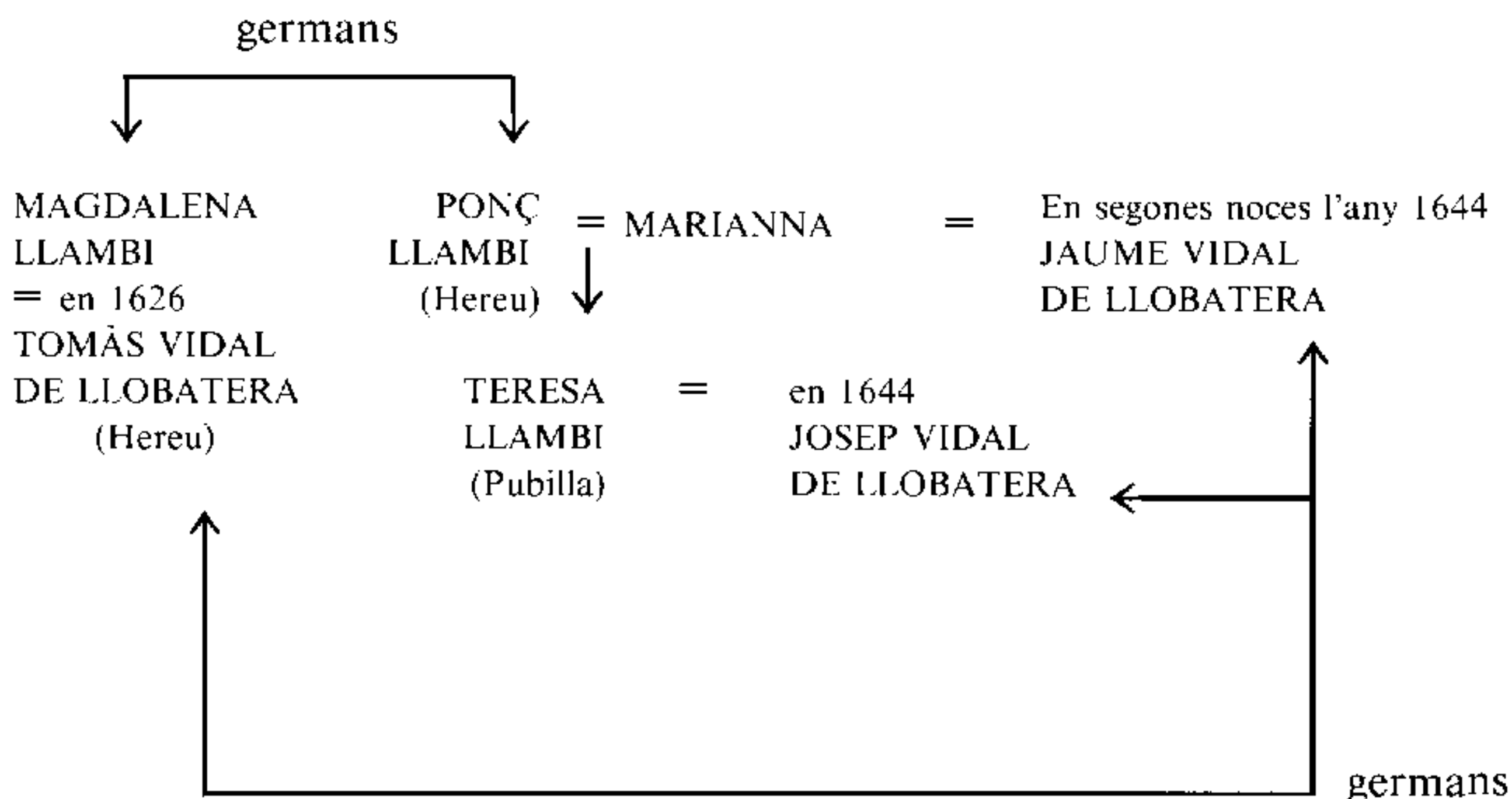
El dibuix genealògic que presenta és així:

Aquesta forma de casori és rara, i en anys d'analitzar aspectes relacionats amb el matrimoni i la genealogia a les cases pairals, només hem trobat els dos casos: el matrimoni³² celebrat entre: Josep de Vilar i Joaquim de Vilar i de Boria, pare i fill, amb Narcisa i Lucrecia de Fontcuberta i de Perramón, els primers de Sant Boi de Lluçanès del Bisbat de Vic i les segones de Vic³³. I l'encara més rar per celebrar-se amb pubilla de: Jaume i Josep Vidal de Llobatera, germans, casats el primer amb Marianna, vídua de Ponç Llambí i el segon amb Teresa Llambí, filla dels anteriors i pubilla del Mas Llambí de Panedes, a Llagostera³⁴.

Podem classificar aquesta última doble boda com un exemple estrany, no solament pel ja dit, sinó perquè dins l'àmbit d'aquestes dues famílies es pot incloure dintre dels triples matrimonis, perquè 18 anys abans³⁵, el germà gran i hereu dels Vidal de Llobatera, s'havia casat amb la germana d'en Ponç Llambí: Magdalena, i eren ambdós per tant oncles de Teresa.

El quadre genealògic és aquest:

El triple matrimoni, esmentat al principi d'aquest punt és tant o més rar que l'última solució dels casaments dobles.

És el cas de tres matrimonis entre germans i/o germanes de dues cases. Creiem que l'utilitat és merament la unió dels últims fills en una família que sap que pagarà els dots i escriuixos.

De l'exemple que presentem, no s'ha trobat els documents de pactes matrimonials, ni més referència que l'extreta dels llibres parroquials.

La suposició es basa, en que cap dels dos primers matrimonis es desfet per mort d'un dels cònjuges. La qual cosa, faria retornar un dot per reutilitzar-lo. D'aquí la hipòtesis de maridar un fadrí i una fadrina que no cal, per estratègia, colocar en altra família.

L'exemple que reflectim és entre la Casa Rissecc del veïnat de St. Llorens del Castell de Llagostera i la Casa Prat-Falgons del veïnat de Mata de la mateixa població:

El 20-3-1657 es casaven Caterina Rissecc amb Joan Prat-Falgons hereu del Mas Prat. Nou anys més tard, el 16 d'abril, es celebrava la boda d'Antoni Rissech, Jurat Major de Llagostera i hereu del patrimoni Rissecc, amb Margarida Prat-Falgons, germana de l'anterior. I el 23-5-1674, es casaven Rosalba Rissecc amb Bernat Prat-Falgons, esclopeter, germans dels anteriors.

En el moment d'aquest tercer matrimoni, vivien tots els anteriors i tampoc podem establir la hipòtesi de que fossin uns cabalers que es preparen per substituir a cap dels dos hereus perquè el primer ja tenia 8 fills i els segon 4, dels 10 que va procrear³⁶.

c) Casament repetitiu

El casament repetitiu consisteix en les noces múltiples que fa l'hereu o pubilla d'una casa en quedar vidu, per tal de cercar o assegurar-ne la descendència.

Fins que la medicina no va poder eliminar amb eficàcia la gran mortaldat en el moment del part, la dona casada es veia sotmesa a aquest perill any darrere any. La falta d'higiene promocionava les febres puerperals que acabaven amb la vida de la mare amb relativa facilitat.

Epidèmies, accidents i malalties coadjuvaven a la precarietat de la vida en l'infant, en l'home, i en el continuat procés d'embarassos de la dona en una societat que no coneixia mitjans anticonceptius.

Així, a la mort de la mestressa o pubill d'una pairalia, i en cas de no quedar gran nombre de fills o cap, l'hereu o la pubilla, anaven ràpidament a contractar noves noces.

Això tenia dos aspectes reguladors en el mas. Per un costat el nou matrimoni tenia possibilitats de crear descendència i per l'altre, un nou casament de l'hereu li suposava l'entrada d'un dot, o aixovar, que s'acumulava a la societat matrimonial, segons hi hagués descendència de la primera unió³⁷.

En el primer cas, tinguen fills vius del primer matrimoni com no havia de tornar el dot, n'acumulava dos. En el segon, recuperava la devolució per un altre camí.

En la investigació d'aquesta estratègia matrimonial hem trobat hereus que es casaven quatre i cinc vegades, però això eren casos aïllats en temps de gran mortaldat.

És corrent trobar segones i terceres noces d'un mateix individu, depenent com sempre de les circumstàncies: tant o més complicades en quant l'hereu, o pubilla de la casa, combina la nova boda amb matrimonis dobles o no.

Un exemple clar el tenim a les tres vegades que es va casar Mateu Llobet Alemany, pagès, familiar del St. Ofici de la Inquisició i Ciutadà Honrat de Barcelona a Vidreres.

Primer: 28-6-1637 es signaren capítols entre ell i M^a. Magdalena Fornacha-Roura de Blanes. Del matrimoni es coneixen dues filles, mortes l'any 1645 i 1647 i la muller traspassada a 12 de maig de 1648.

Segon: Set mesos després de la defunció de la primera muller, exactament el 13-12-1648, es capitulava la boda del vidu amb M^a. Magdalena Romaguera de La Bisbal. El matrimoni va tenir tres fills, dues noies i un noi. Una d'elles va morir de petita i nomès quedà una parella per assegurar la continuació familiar. M^a. Magdalena Romaguera mor el 20-8-1662.

Tercer: El 27-7-1664 es torna a capitular matrimonialment l'enllaç del vidu en segones noces i una altra M^a. Magdalena, de cognom Mataró, natural de Franciac i d'ell varen néixer quatre fills, dos barons i dues dones.

El resultat és el següent: En el primer matrimoni Mateu Llobet es queda sense dona, sense descendència i sense dot que deu tornar en virtut del pacte reversional.

En el segon matrimoni: té descendència vàlida per la casa i cobra un dot que no deu tornar per tenir descendència. Però com dos fills vius es poc per assegurar-ne la successió, quan queda vidu, tornant-se a casar, referma la possible manca d'hereu a més d'ingressar un altre dot³⁸.

Dos exemples més els tenim a la casa Matllo de Caldes de Malavella:

El primer és el de les noces de Jaume Matllo, pagès, que casa el 12-3-1661 amb Estasia Plà, també de Caldes i en segones noces a 25-6-1681 amb Ana M^a. Pujades, vídua de Tossa.

A la tercera generació, el besnet de Jaume: Joan Matllo, es casa el 27-4-1748 amb M^a. Inés Prat-Falgons de Llagostera i el 30-4-1758, en segones noces amb M^a. Ana Carbonell de Santa Seculina³⁹. Tots ells afermen la descendència pel nombre de fills tinguts amb l'ingrés d'un altre dot.

Pel que fa a la legislació respecte a la viudetat, no es troba cap mena d'impediment en tornar a contraure matrimoni, encara que en principi, només l'església Catòlica té quelcom a dir: el canon 1142, recomana com més honorable l'estat vidual.

També, si el matrimoni que es pretén vol fer-se amb algun parent del difunt marit o muller, cal demanar dispenses d'afinitat, si el grau és molt pròxim al difunt; i dispenses de cognació espiritual derivats del baptisme⁴⁰. Així, en el primer cas, el vidu ha de demanar permís a Roma per casar-se amb la germana, etc. de llur dona i al revés; i en el segon cas el padrí que vol casar-se amb llur fillola, o al revés està en les mateixes circumstàncies.

Tot i això, a la pràctica es pot arribar a dir que en el cas de necessitat del mas, segons les condicions esmentades, en el moment de l'enterrament de la mestressa morta, i entre el gran nombre de convidats que hi assistien, ja es començava a tractar el tema del nou matrimoni de l'hereu.

La diferència de set mesos entre la mort d'una dona i el casament amb un altre, que ens indica l'exemple de Mateu Llobet, és un cas habitual que es troba en el procés de la consuetud matrimonial.

ENDOÀMIA

Entenem per endogàmia la pràctica de casar-se dintre d'un mateix grup.

Aquesta fórmula va ésser hàbit, al llarg de l'Antic Règim, en tots els estrats de la societat. I degut a la necessitat del consentiment patern a l'hora de casar-se quasi és impossible trobar exemples d'incompliment d'aquesta norma.

L'endogàmia, pot practicar-se de diferents formes: dintre d'oficis i gremis, dintre de graus monetaris en un mateix grup social, segons raça, religió, etc.

Aquest estudi referent a l'alta pagesia i la petita noblesa, ens portarà a conèixer la costum que hi havia de pactar noces en un món rural ric, de forma tant repetitiva i constant que es pot considerar com la d'un clan econòmic.

La trama matrimonial que s'anar creant amb el pas del temps, està tan entrelligada que podem trobar vincles interfamiliars amb qualsevol casa de la

comarca i bisbat. No és una fórmula que quedi com a praxis de determinada nissaga, sinó que fou utilitzada per tothom sempre dins l'estrat propi.

Si es pogués fer un quadre genealògic a nivell regional d'un determinat grup, veuríem com queda teixida aquesta tela. La quasi impossibilitat de fer-ho ens duu a circumscriure la tela a un petit retall de les unions entre unes poques famílies, que si bé són un exemple, ho són parcialment; en quant cada casa, utilitzava el casori segons la visió i interès momentani de l'hereu.

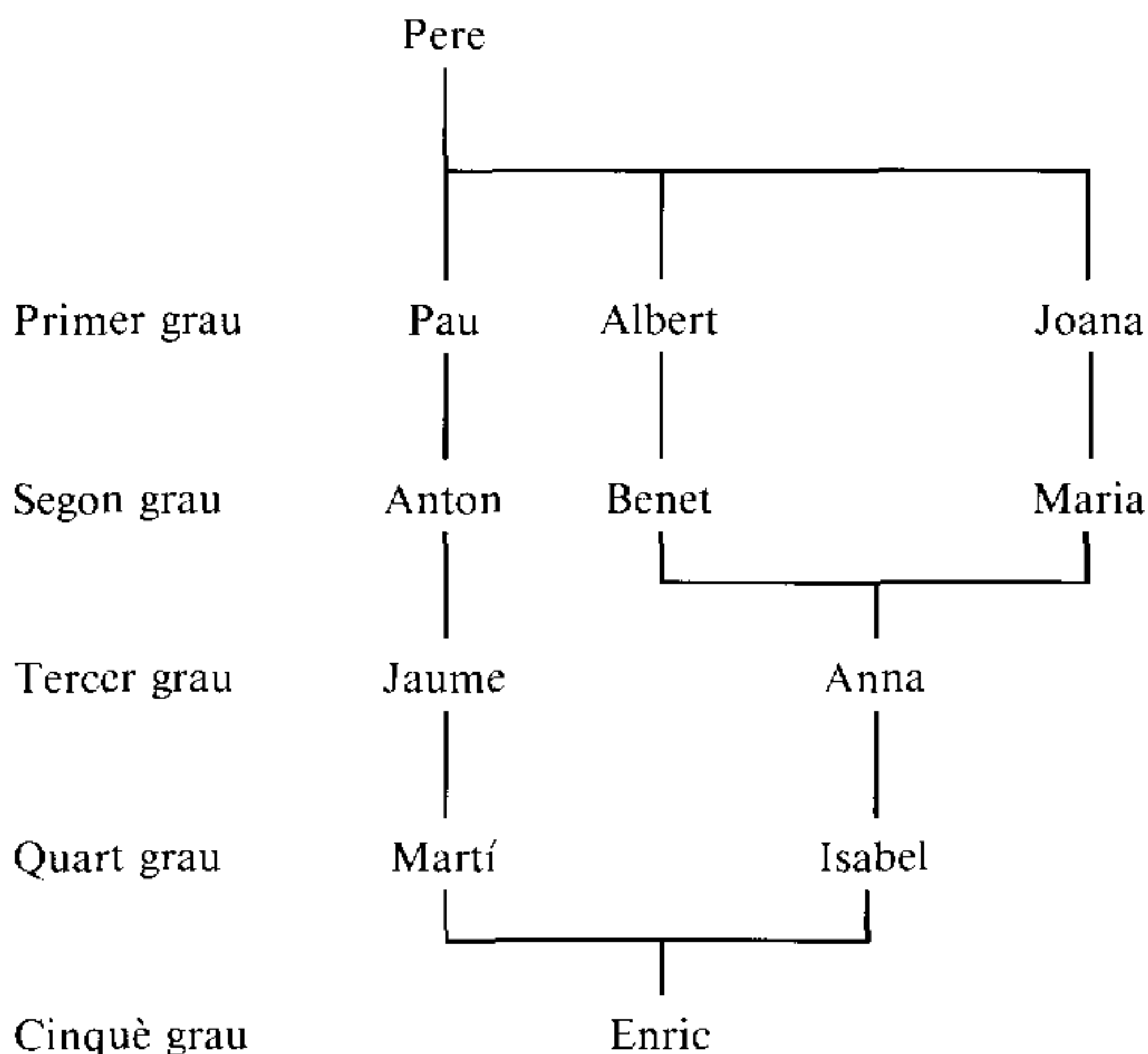
a) Graus generacionals

Per entendre l'endogàmia consanguínea, cal conèixer el grau de parentiu inter-generacional.

El nivell de parentiu o grau, apareix en el moment que establim la genealogia de la casa, i la forma de comptar-lo resulta del contingut del canon 96 del Codex Iuris Canonici.

D'aquesta forma, la consanguinitat s'indica per línies i graus. A la línia recta hi ha tants graus com generacions sense comptar els iniciadors de la descendència. A la línia col·lateral, si les branques són iguals hi ha tants graus com generacions en una branca i si són desiguals tants graus com generacions hi hagi a la línia més llarga.

Un dibuix genealògic ens ho reflecteix així:

En el gràfic podem veure que a cada generació li pertoca llur grau respecte de Pere. Així mateix, Benet i Maria, que es casen, estan en segon grau de consanguinitat. La filla Anna, està en tercer grau i Martí en quart.

En virtut de la regla dels col·laterals, Jaume està de Benet en tercer grau i Isabel en quart grau respecte de Pau. Pau en segon grau respecte de Maria i així successivament.

La duplictat de la consanguinitat surt en aquells matrimonis en que els nuvis tenen el parentiu per les dues línies d'avis. Un exemple de segon grau duplicat fora aquell en que ambdós tenen els mateixos avis tant paterns com materns. Fórmula que complicava l'expedient matrimonial de dispensa, sense que per això fos causa de negació.

L'església, controlava els matrimonis cognatius fins el quart grau. Els graus més allunyats no calia que fossin resolts a la curia del Bisbat.

b) Consanguinitat o endogàmia familiar.

Sabut és que la unió entre parents ve donada per la preocupació de conservar intacte dins l'àmbit familiar el patrimoni; l'esperit de casta, esclouen a persones de condició social inferior; dificultats per casar fora del cercle familiar; o per tradicions locals.

L'església com rector social té diferents impediments per aquestes celebracions:

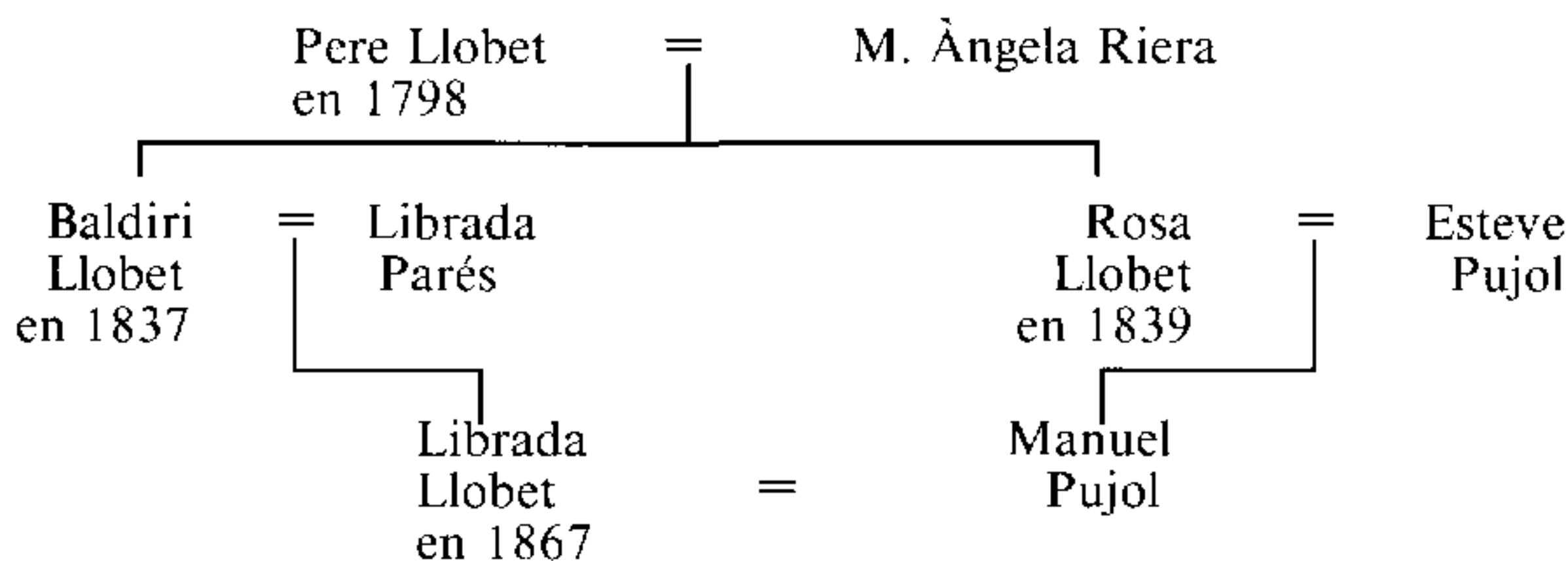
1. D'ordre moral, heretades del dret romà. 2. Raons socials per trencar cercles, segons doctrines de Sant Agustí⁴¹ i 3. Raons fisiològiques, segons les lleis de Mendel. Tot i això mai no fou obstacle la celebració de nocces fins el segon grau de consanguinitat, és a dir entre cosins germans.

Un bon expedient, basat simplement en l'excusa de que per viure en un lloc petit, no troba a ningú de llur condició per casar-se, era causa suficient per que prosperés la dispensa i es pogués celebrar la boda a conveniència dels interessats⁴².

Així, a major riquesa, a major desig de conservar privilegis o patrimonis, major ús de la fórmula del matrimoni endogàmic.

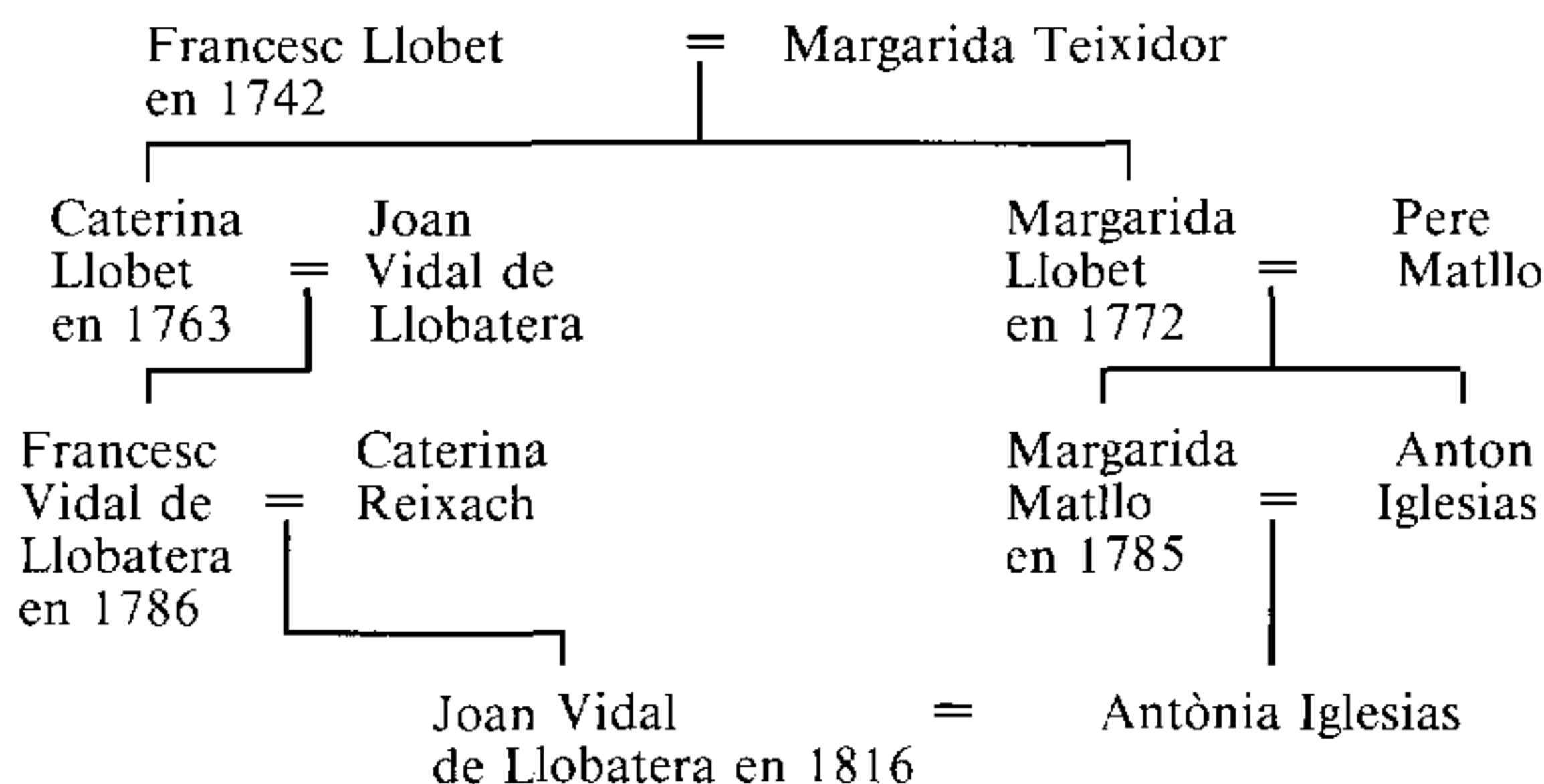
D'exemples, proposem matrimonis des del segon al cinquè grau de consanguinitat, envers la família Llobet. Que posteriorment interlligarem per contruir un quadre genealògic endogàmic.

Matrimoni en segon grau de cognació:

El segon grau de consanguinitat és el que es troba amb més dificultat. No sempre és necessari cercar el matrimoni entre cosins germans per cobrir les necessitats de la casa. I com és el més proper a la prohibició total, és a dir, al que resultaria del matrimoni entre germans, va ser el menys emprat, no solament per expressa interdicció eclesiàstica, sinó pel simple pudor interfamiliar.

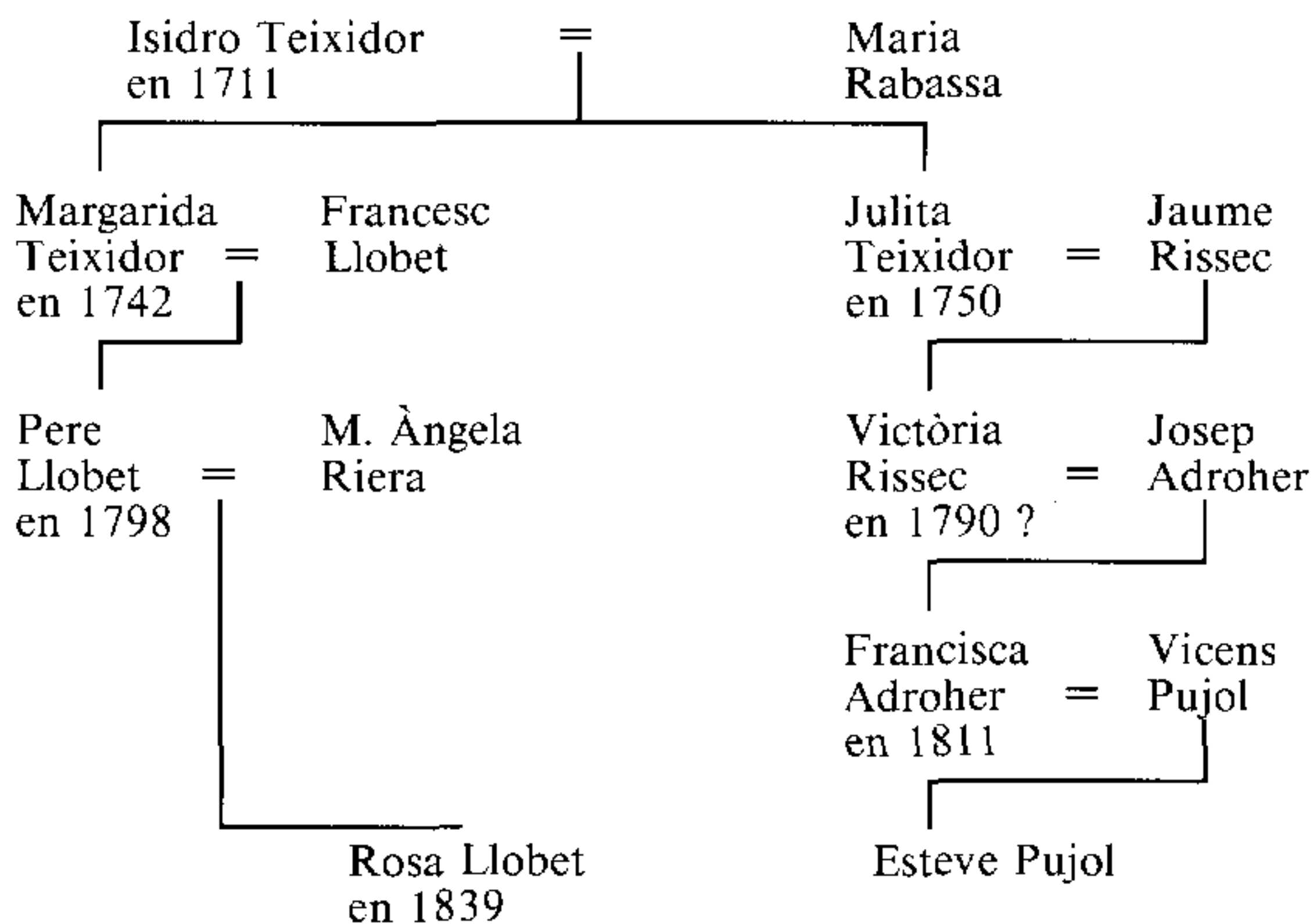
Matrimoni en tercer grau parentiu:

Com es pot comprovar, el casament en tercer grau de cognació, resulta de la boda entre besnèts d'una mateixa parella.

Tant la fórmula del tercer, com la del quart grau, són les que més utilitza la família pagesa, sobretot, en la combinació d'una i altra branca. És a dir, les noces entre un besnét i un rebesnét d'una altra mateixa parella.

Un exemple d'aquesta unió és aquest:

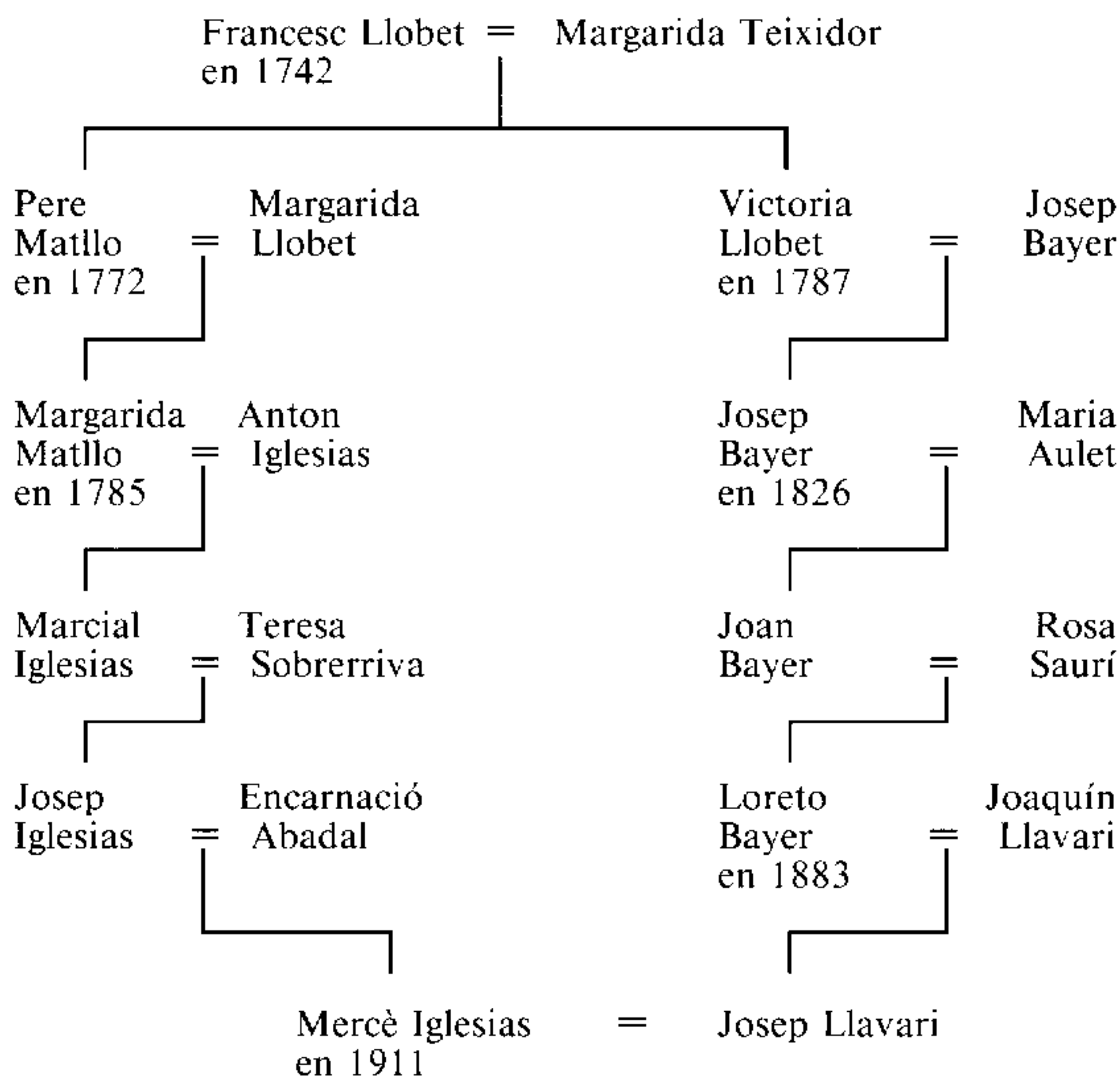

Si ens fixem en el matrimoni d'aquests dos últims, i considerem l'exemple que s'ha donat de matrimoni en parentiu de segon grau. Trobem el fill d'ambós Manel Pujol i Llobet, que es casa amb Librada Llobet i Parés, forma un matrimoni amb la següent cognació:

1. Ambdós estan en segon grau de consanguinitat respecte de Pere Llobet i M^a. Àngela Riera.
2. Manel Pujol Llobet està en cinquè grau de parentiu amb Isidro Teixidor i Maria Rabassa. I Librada Llobet i Parés en quart grau respecte dels mateixos.

Així ens apareix una doble cognació en tres situacions diferents. Dos d'elles amb necessitat de dispensa a la curia eclesiàstica i un tercer sense aquesta condició.

Un altre exemple endogàmic en cinquè grau pur, és a dir, per les dues línies genealògiques, ens el dona aquesta altra figura:

Fins ara hem vist exemples i casos de parentius directes, dins dels regulats per l'església. Aquests parentius ens informen d'una endogàmia directa per via de la sang més propera que corre entre els descendents d'uns mateixos pares.

c) Endogàmia entre famílies

En el moment que es barregen les descendències d'uns mateixos pares, amb les de diferents parents situats en altres famílies, s'estableix la visió de les relacions endogàmiques d'una casa. Apareix la tela d'aranya d'unions dins d'un estat social.

Aquesta tela, surt dels nusos primaris establerts per l'església en les prohibicions, i dispenses matrimonials a partir del segon grau de cognació; i es va engrandint, podent-se inter-relacionar les famílies unes amb les altres dins del estrat a que pertanyen.

L'exemple que es presenta en el quadre adjunt mostra fàcilment com s'arriben a trobar les famílies, sis o set generacions després, casades i recasades entre sí.

Com a mostra n'és simplement una. Cada família presenta llurs pròpies situacions endogàmiques determinades per les circumstàncies pròpies de la casa pairal, i l'interès dels pares o tutors, convertits en hàbils teixidors, per el manteniment del nivell econòmic-social.

El conjunt genealògic esmentat en el quadre s'inicia amb matrimonis pactats a mitjans del segle XVIII i en conjunt ens arriben fins l'any 1909.

En el pas d'uns cent cinquanta anys, i sis generacions és creuen amb diferents graus de parentius noranta persones. Si tenim en compte que centrem solament l'estudi en el matrimoni de set, dels setze fills que tingueren Francesc Llobet Gelabert i Margarida Teixidor Rabassa, i que bàsicament ens referim a una sola família. Podem constatar que això ampliat a altres famílies i aprofundint en el passat, pren unes dimensions amplíssimes i reflecteixen el que fou l'endogàmia com a solució conservadora dins de l'Antic Règim.

CONTRACTES MATRIMONIALS

Degut a l'organització pròpia del matrimoni segons el règim català, basat en la separació de bens entre marit i muller, i ens la facultat de transmetre l'herència en acte inter vius. Apareixen les capitulacions matrimonials, com la llei particular que ordena jurídicament els bens de la parella, tant propis com comuns.

En ells, s'estableix principalment un ordre successori, que transfereix a fills i néts l'herència familiar.

Tot i que no és necessari capitular un matrimoni, és impensable en que no es faci en aquelles famílies que han de llegar béns d'una a altra generació. Així, en els tipus de casa que analitzem sempre trobarem aquesta mena de contracte.

Tampoc és necessari fer conveni abans del matrimoni. Poden ésser posteriors a la boda⁴³ o bé refets segons l'estil del país. Un exemple en que es troben les dues circumstàncies ens els dona el matrimoni entre Narcís de Sala Cella, de Girona, casat a Buda (Hongria) el 17-2-1738 amb Maria Josefa von Pley, allí va signar capítols segons l'estil militar de la Cort Imperial de Viena. En tornar a Girona l'any 1760, refà les capitulacions segons costum d'ací⁴⁴, per poder-se fer càrrec de l'herència de llur família.

La celebració de l'acte capitular comportava, segons la riquesa del casal, inclús un cerimonial que reunia als nuvis, familiars, testimonis cridats per l'acte i criats de la casa a la sala principal. Es guarnia de festa i amb els millors domasos extrets dels baguls es parava la taula on seien els pares i els notaris que havien d'aixecar testimoni de les donacions.

La presència de dos notaris es troba quan els nuvis són de diferents poblacions no adscrites a una mateixa notaria. Així, l'un en té registre al poble del nuvi i l'altre al poble de la núvia.

Aquest cerimonial estava acompanyat d'un cert formulisme, respectuós i d'educació tradicional mantingut de molts anys, car després de cada una de les deixes dels pares als fills, aquests donen les gràcies als pares acompanyat d'un besa la mà: «... als quals expressament concent ab osculo de mans y accions de moltes gràcies que lin fa». Expressió que es repetix amb poques variants una i altre vegada al llarg dels segles.

Acabat l'acte, només calia signar els originals notariais al peu de l'escrit. Els documents recullen les signatures dels pares, dels nuvis, dels testimonis i dels notaris.

És també freqüent fins quasi finals del segle XVIII, que les dones no sapiguen escriure, sobre tot de joves, llavors un testimoni especial, cridat a tal efecte, signava per cada una de les que no sabia.

Entre els pactes nupcials i el casament hi ha el pas d'un període de temps, tant pel que fa en la preparació de l'acte (cerimònia, vestits, menjar, avís a convidats, etc.) com per les proclames eclesiàstiques⁴⁵. Aquests espai de temps oscila entre dos i sis mesos.

Tampoc la signatura de capitulacions comportava l'obligatorietat de la boda, per què aquests no entraven en vigor fins la sanció sacramental. Un exemple d'això el trobem als preparatius d'unió entre Joan Llorens Ruscallada de Tordera i Margarida Llobet Riera. El 2 de juny de 1819, a la notaria de Vidreres figuren uns Capítols Matrimonials, signats per ambdós nuvis que no van acabar a l'altar. Quin fou el motiu? Pot suposar-se com de fortes divergències entre els pares, car els dos nuvis eren menors d'edat (menys de 25 anys el noi i 19 la noia) i posteriorment es casaren amb altres⁴⁶.

a) Capítols Matrimonials

A l'edat mitjana i fins el segle XII, és quan es pot considerar que es prepara el naixement de les capitulacions matrimonials. P. Bonnassie diu que entre els anys 1020 i 1060, varia el dret successori: «El costum de mantenir les herències indivises fa, en efecte, avanços considerables: apareguda en les capes superiors de l'aristocràcia, s'estén amplament fins a la classe pagesa⁴⁷». Aquest costum va a la pagesia, de la propia concessió de les terres; en les que el senyor feudal en la successió prohibeix llur divisió i parcelació⁴⁸.

Tant el primer com el segon motiu fan que s'estableixi el costum de mantenir un fill al front de la propietat, donant una part de l'herència als altres. Així es crea un mecanisme protector envers el manteniment de la terra, que en el moment que es redacta i es perfecciona dóna satisfacció a tots els que formen el nucli familiar.

Els capítols matrimonials a Catalunya, cal considerar-los com una donació inter vius que obliga encara més que el testament en la transmissió dels béns familiars.

El caràcter de codi successori familiar fa que esdevinguin irrevocables, com ho és el matrimoni que el genera, si no és pacta expressament la possibilitat de variar-los⁴⁹.

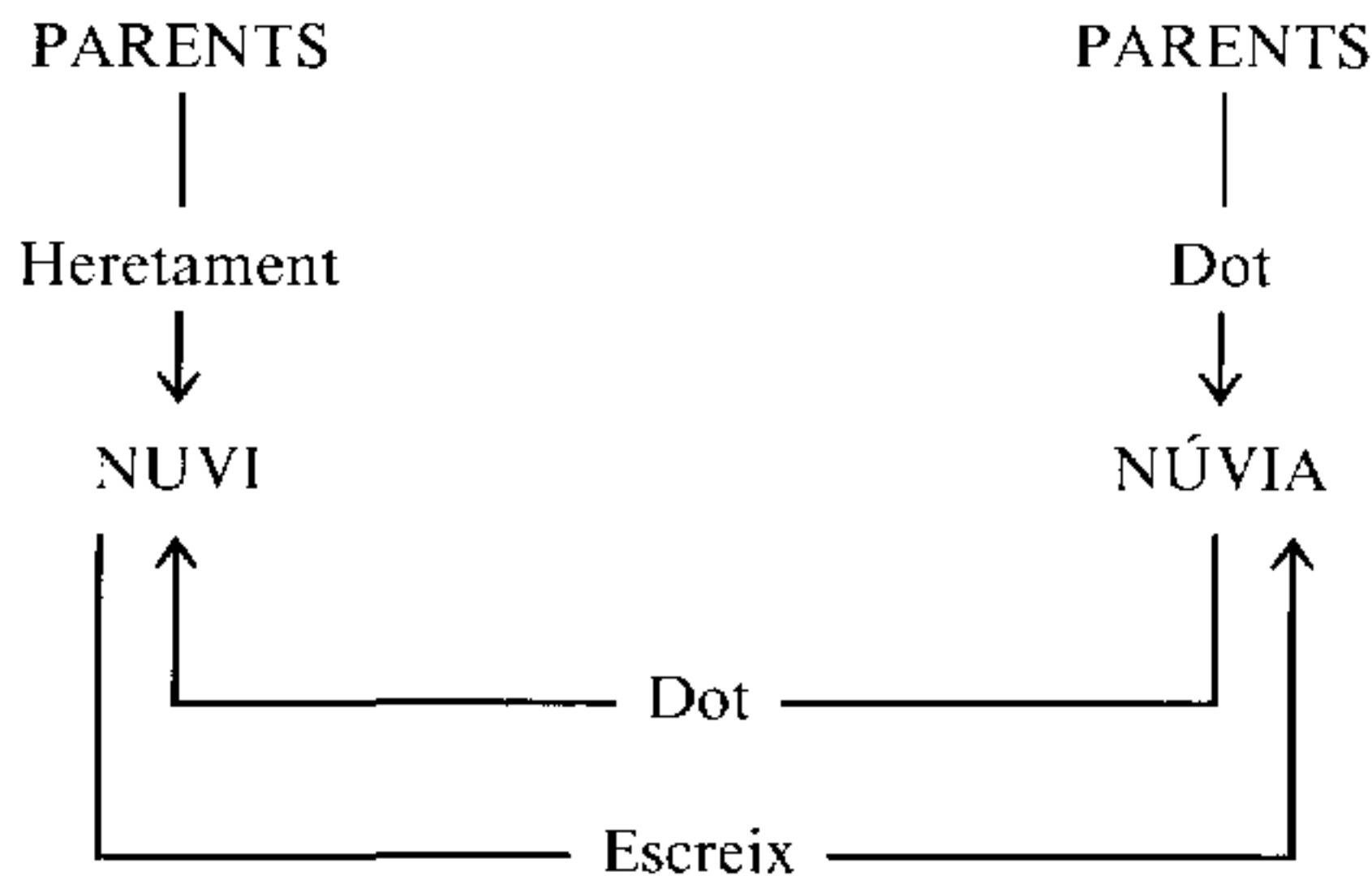
El signat obliga de tres formes diferents segons la situació familiar:

1. Als pares a favor del fill que es casen.
2. Entre els propis cònjuges i
3. Dels cònjuges a favor dels fills futurs.

Les donacions que s'estableixen varien segons que el matrimoni sigui entre un hereu i una cabalera, o una pubilla amb un cabaler.

En el primer cas: Hereu = Cabalera, els pares del nuvi fan heretament a llur fill, i els pares de la núvia li donen dot a la filla. Al mateix acte, la núvia entrega o constitueix el dot i el nuvi li dóna l'escreix a la núvia.

L'esquema és el següent⁵⁰:

L'heretament és la donació dels pares al fill que va a contraure matrimoni, o que ja ho ha fet. Tots els juristes catalans estan d'acord en què és la institució més típica del seu dret, doncs, per un acte inter-vius, i amb motiu de noces es transmet l'herència del pare o del nuvis; establint-se un ordre de successió il·limitat, traspasat generalment per agnició als descendents de primer grau.

L'heretament anava acompanyat d'unes reserves que salvaguardaven els drets dels donadors mentre visquessin o dels altres fills. Eren les següents:

1. Reserva de testar: Aquesta clàusula comportava que els donadors reservessin una quantitat determinada de diners, per lliurar-la en testament.

2. Reserva d'alienar i gravar els béns de l'heretament, en virtut de la qual el fill rep els béns que hi hagi a la mort dels pares. 3. Reserva d'usdefruit, per gaudir els donadors de les rendes dels bens donats. 4. Reserva de gastar el necessari per casar i dotar altres fills i 5. Pacte reversional, en virtut

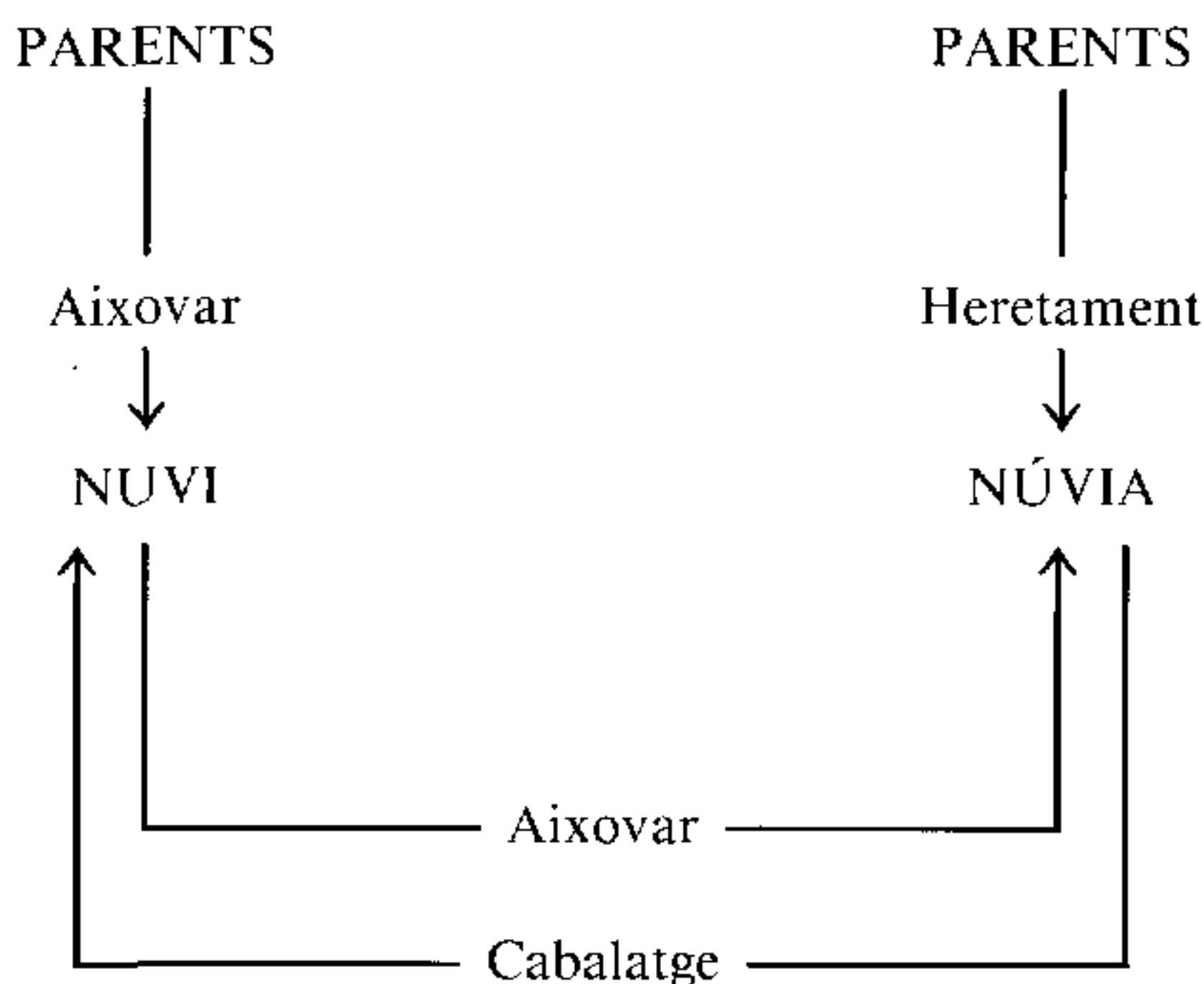
del qual si el donatari mor sense fills legítims, llur vídua o vidu només podrà beneficiar-se d'una part de la donació retornant la resta als donadors o als seus successors⁵¹.

El dot és la quantitat de diners, robes, mobles o altres bens que rep la futura esposa dels pares, hereu o familiar, per casar-se. El dot català és el de Roma i té a més la consideració d'anticipació de llegítima. No hi ha cap norma que estableixi la quantitat sempre que no perjudiqui la llegítima dels altres fills. Però és obligació dels pares el dotar a les filles⁵².

L'escreix és una institució típica del dret català en la que, per raó de la seva virginitat i correlativament al dot, la núvia rep del nuvi una determinada donació. En el Bisbat de Girona, l'escreix no existeix, per què el marit atorga a la dona una xifra igual al dot que li aporta anomenada «tantum-dem»⁵³, que gaudeix també de la clàusula de reversió⁵⁴.

En el segon cas: Pubilla=Cabaler; els pares de la núvia li en fan heretament dels bens familiars. El nuvi dit també pubill, rep dels parents l'aixovar. I a l'hora, el nuvi entrega l'aixovar a la pubilla i aquesta al nuvi el cabalatge.

L'esquema és el següent⁵⁵:

L'aixovar són aquells béns que aporta l'home en contemplació del llur matrimoni, a la futura muller quan aquesta per raó del casament és instituida hereva, els efectes són quasi els mateixos que el dot⁵⁶.

El cabalatge és el diner creditici que dóna la pubilla al cabaler, per raó de matrimoni, i només és pròpia de l'Urgell, Conca de Barberà i part de la Segarra.

b) Anàlisi del dot: diners, vestits i mobles

En el punt anterior, hem vist que el dot el formen totes aquelles donacions que els pares de la núvia fan a llur filla, per què aquesta en faci lliurament a llur futur espòs.

Dins l'estrat social que estudiem, el dot, sempre el formen quatre elements: el primer és una xifra monetària, a compte de la llegítima, paterna, materna o procedent d'alguna donació d'altre parent o bé instituïda per causapía. El segon, el componen el mobiliari que rep la núvia. El tercer són el vestit de la núvia i els de mudar. I el quart, tots els vestits, robes i joies que té la futura esposa.

XIFRA MONETÀRIA. El pagament dels diners que corresponen al dot es fa a partir del dia de la boda. En el moment de capitular, s'esmenta la forma, volum, moneda i procedència del diners dotals.

Segons convingui als pares de la núvia i acceptin els del nuvi, el pagament es pot fer al comptat o a terminis; essent aquests terminis concordats entre les parts.

Uns exemples són: Seculina Llobet de Vidreres, casada en 1784, amb Hilari Taberner, hereu de Can Taberner de Castanyet, reb 1000 lliures de dot en tres terminis a 2 anys cada un. Margarida Llobet, germana de l'anterior, casada en 1772 amb l'hereu Pere Matllo de Caldes de Malavella, cobra també 1000 lliures a 5 terminis anyals de 200 lliures. I Maria Llobet, altra germana, rep 1200 lliures l'any 1795, per maridar a Narcís Roca, Comissari dels Reials Exèrcits a La Jonquera, de 300 en 300 lliures un cop a l'any⁵⁷.

En referència a la classe de moneda, hi ha un exemple clar en els pactes nupials celebrats entre Joan Vidal de Llobatera i Antònia Iglesias Matllo en 1816,⁵⁸ el dot és de 6000 lliures i l'indicació expressa de que es faci en moneda d'or o plata i no en Vales Reials. Ve donat aquest apèndix sobre la moneda per la degradació del vale com instrument de pagament.

Altra forma de pactar el pagament dotal és la de traspasar un crèdit que cobri la casa, establir-ne un, liquidar un deute de la del donatari o qualsevol altra forma vàlida en la que quedin las parts satisfetes.

Uns exemples són:

En quant als traspàs d'un crèdit: Magdalena Mataró de Franciac, en casar-se en 1664 amb Mateu Llobet de Vidreres, rep dels seus pares un dot de 600 lliures⁵⁹. D'aquesta xifra, 200 lliures que quedaven penjades foren pagades per traspàs d'un censal, d'igual volum, que la Casa Pladevall de Gaserans pagava a Can Mataró.

En l'establiment d'un crèdit: Francesc Llobet, per compliment del pagament de part del dot de llur filla Margarida, casada a Barcelona amb Francesc Giralt, adroguer; crea i ven, censal de 300 lliures a l'Església de St. Miquel Arcàngel de Barcelona⁶⁰.

En l'eliminació d'un deute: Mateu Llobet Romaguera, per dotar a llur germana Anna, quan es va casar en 1681 amb Joan Massa-Frasser, pagès d'Aiguaviva, va liquidar entre les 750 lliures que s'establiren, 90 lliures a la Causapía de la Sra. Armans de Girona, que la Casa Massa⁶¹ devia.

Com a compra d'un determinat bé, que millorarà la casa, tenim l'exemple en 26-3-1631 de l'aportació del cabaler Sebastià Llobet; en maridar a la pubilla Esperança Callicó de Maçanet de la Selva, rep 120 lliures per l'adquisició expressa d'un camp⁶².

Les donacions monetàries d'altres parents, que engreixen un dot surten generalment de l'aportació de capellans de la família. Sia pel rendiment del benefici eclesiàstic que sol tenir la casa pairal o per una posterior fundació de causapía.

El funcionament d'aquests ingressos prové de la mateixa organització de la família a la casa pairal. Aquesta organització col·loca sempre als fills.

Uns els casa, ja amb hereus, ja amb pubilles. Els que es queden solters per no trobar amb qui maridar (concos) o per què són esgarrats (cecs, impedits, malalts, etc.) queden a la casa; i mentre que treballin o facin el que puguin, són habitualment protegits per l'hereu fins la mort.

Ara bé, així com maridar filles només és una qüestió dotal, l'excés de fills barons obliga a donar-els un camí, i com les pubilles sempre es troben en poca quantitat, aquest excedent d'homes es trasllada a la vida eclesiàstica o a la carrera militar. El militar marxa de casa i té un major grau d'independència. El que es fa capella, queda dotat amb un benefici eclesiàstic. El benefici, es constitueix amb els diners dotals que li correspondrien, instituint una fundació sots l'invocació d'un sant de devoció familiar, a un determinat altar d'una parròquia. Guardant-se el dret de presentació al benefici l'hereu i successors de la casa pairal.

D'aquesta forma, al tenir el dret de presentació davant la curia del bisbat, es fa estudiar a un fill per capellà i se'l col·loca com a beneficiat i viu de les rendes del dot fundacional, que deixa a tercers en forma de crèdits (censals).

En arribar les noces dels nebots, de les rendes del benefici en fa deixes i donacions, sigui directament o mitjançant la fundació per testament d'una causapía, que com llur nom indica és una deixa com ajut. Les causespies més habituals són per dotar a les noies d'una determinada família, o les d'un poble; també per ensenyar a llegir i escriure, etc. però sempre benèfics-socials.

Com el capital del benefici sempre donava rendes, i la titularitat passava generació darrere generació, a un germà o nebot de l'hereu, el control del benefici era total i satisfia a la casa. Per un costat donava sortida i situava a un fill, el dot d'ell no es perdia, sinó que s'engreixava amb rendes que podien retornar a la casa en forma de donacions. I per altre d'acord amb la religiositat de l'època un capellà a casa tenia cura l'espiritualitat familiar.

Quan Magdalena Romaguera de La Bisbal va casar-se amb Mateu Llobet, en segones noces d'aquest, va rebre 900 lliures de dot, d'elles 200, corresponen a la deixa del Dr. Josep Romaguera, Rector i Beneficiat de Corbera al Bisbat de Barcelona⁶³.

MOBILIARI. La segona donació, correspon al mobiliari que donen els pares de la núvia al futur matrimoni.

Es compona de les famoses caixes de núvia tant tradicionals a Catalunya o altres mobles.

Segons la capacitat adquisitiva de la casa les caixes eren d'arbre blanc o noguera; i treballades amb més cura.

L'«arbre blanc» o «alber», es troba fins mitjans de segle XVIII, a les capitulacions de les famílies de la comarca que estudiem barrejat amb les de noguera, posteriorment només apareixen de les segones. L'arbre blanc correspon segons Josep Mainar⁶⁴ a una confusió de denominacions amb el bedoll. I la noguera és la fusta més emprada en l'ebenisteria catalana dels segles XVIII i XIX.

La presència de la caixa de núvia es constant fins l'últim terç del segle XVIII, a partir d'aquí, canvia la moda i apareix la calaixera també de noguera.

El nombre de caixes sempre és de dues. Els notaris alguna vegada donen especificacions variades, sobre si tenen o no pany⁶⁵ i clau, si són fetes a tall de monja o si tenen calaixos.

Cal suposar que les mides genèriques d'aquest moble foren les de 60/70 cms. d'alt, 140/160 cms. de llarg i 50/60 cms. de fons⁶⁶.

En la família Llobet, en 14 matrimonis des de 1621 fins 1755, trobem 26 caixes de núvia entrades o sortides.

A partir de 1772, s'esmenta la primera calaixera i en 22 matrimonis fins 1867 en compten 21. Set vegades es lliuren dues; altres set són d'una sola donació i en vuit matrimonis no s'especifica o no ho sabem.

Quasi sempre s'indiquen que són amb «sos panys y claus».

VESTITS DE NÚVIA. Els vestits que rep la núvia en dot dels pares, són una part important dins de les donacions capitulars pel cost dinerari de les teles emprades. En factures pagades per l'hereu Llobet a llur germana Margarida, en 1772, per casar-se amb Pere Matllo de Caldes de Malavella, comprades al botiguer de robes de Girona: Verdalet, es gastaren 134 lliures i 16 sous. En 1795, el mateix hereu per maridar a Maria, també germana, amb Narcís Roca de La Jonquera, va gastar-se 151 lliures i 16 sous. Més d'un deu per cent del total de diners donats⁶⁷.

Habitualment el nombre de vestits que acompanyen a la núvia en les capitulacions és de tres. Un d'ells era per casar-se, els altres com equip complementari. La moda a que estan sotmesos és la del moment. Fins a finals de segle XVI la moda és de la cort Espanyola i italiana. A principis del XVII i fins mitjans de segle passat és francesa.

Els notaris, descriuen força bé la qualitat de les teles i les peces del rober.

La tela més emprada sol ésser el xamellot, feta de llana, amb especificació del lloc d'origen: Holanda, Bruselles, L'Ille, Anglaterra, etc. Li segueix l'Escot, o cotó manufacturat a Flandes o a Ipré i finalment la seda en forma de grisetes, tapisseries, cambrals, escarlatines i granes.

De l'arxiu de Can Llobet trobem els segons preus per finals de segle XVIII: Xamellots aproximadament a 2 lliures/cana; escots i indianes a 1 lliura/cana; tapisseries a 16 lliures/cana; velluts a 12 lliures, grisetes a 5 lliures i 5 sous/cana etc...⁶⁸. Les mesures de la roba es donen per canes i pams, les brani-

lles per unces i certes cintes de seda i els fils es venen a pes de mesures petites: argent i escrúpol⁶⁹.

En quant a les peces del rober trobem: faldilles en forma de guardapeus, amb mirinyacs i faldellins; gipons, cossos i «justillos»; gavardines, caputxes, davantals i mantellines⁷⁰.

La preparació dels vestits era cosa de temps i laboriosa, per bastir una faldilla i un gipó eren necessàries unes 6 canes i 2 pams de roba (9,93 metres). Les gavardines s'enduien d'una cana a una cana i mitja (2 metres aproximadament). La caputxa es feia amb uns 5 pams (1 metre). Totes aquestes peces anaven folrades amb tafetà, teles de Gant, estamenyes, ruans, etc. i cosides a mà.

Les faldilles en forma de guardapeus es mantenien obertes i acampades de branilles d'acer, en un total d'unces 8 unces per vestit i el cosir-les, posar-hi llaços, brodats i decoracions quan no ho feien totes les dones de la casa devia donar molta vida a les cosidores⁷¹.

DONACIÓ D'ALTRES VESTITS I ROBES. Els parents de la núvia, en la capitulació de llur matrimoni, reflectien també la donació dels vestits i joies donats amb anterioritat a la núvia.

«...Omnes vestes arna et arnesia persona vestres...». «... y tots los vestits y joyas de sa persona inestimats...» són les fórmules més antigues i modernes dels pactes nupials. Allí anava la roba pròpia, aquelles joies que tenia per donació o herència i la roba de la casa: llençols, estovalles, tovallons... que la núvia havia anat cosint.

La indicació d'inestimats, es fa per indicar que no s'han valorat a l'hora de negociar la despesa total del matrimoni i són l'última partida indicada com donatiu.

c) Estratègia del dot

En l'estudi de sèries de dots hi ha moments, en que es pot veure la situació econòmica de cada família, i com s'aplica una política matrimonial determinada.

Hi ha casa que sempre dona més o menys els mateixos volums dineraris; altres segons la boda a celebrar. Recordem també, que el dot es dona com entrega a compte de la legítima i que la legítima ha de ser a parts iguals entre els fills⁷².

Així, és curiós observar, a certes generacions, les grans diferències que es pacten dotament entre els germans d'una mateixa família. Dites diferències poden indicar o una necessitat monetària per part del nuvi o un major preu o valor en l'estrat econòmic amb la família que es vol maridar.

Podríem dir-ne que hi ha com un mercat del casori, en el que el solter o la soltera, surten a un determinat preu base.

Dins d'aquest mercat els hereus i les pubilles s'emporten les tarifes més elevades en el que a vegades sembla –sobretot en la pubilla– una venda a encant restringit.

Una família que presenta aquesta dicotomia dotal és la Casa Mundet de Caulès. Aquesta casa fou hàbil captadora en el mercat de les pubilles, que li engrandiren el patrimoni fins ésser un dels més importants de la província.

A la cinquena generació establerta a Caulès de Vidreres foren maridats 10 fills, 5 dones i 5 homes, entre els homes hi ha l'hereu, també dos més que foren casats amb pubilles. Els dots pagats o cobrats oscilen de les 500 a les 600 lliures, excepte en el cas dels cabalers: Jaume i Anton Mundet que en casar-se el primer amb la pubilla Anna Vidal de Llobatera, i el segon amb la pubilla Maria Goytó de Romanyà cobraren per l'aixovar 1100 i 1000 lliures respectivament⁷³.

Dues generacions després Can Mundet paga a llurs tres filles 700, 560 i 500 lliures respectivament. L'hereu Jacint, maridà a la pubilla Maria Antònia Fullà de Caulès, l'aportació dotal és de 1000 lliures⁷⁴. Veiem així com a l'hora de capta pubilles pels seus fills aquesta casa, prima determinats dots.

Una cosa semblant podem observar-la amb la família Llobet de Vidreres, les bodes que tingueren lloc a aquesta casa entre 1727 i 1755 (cinc fills casats) donen o ingresen per dots 950, 1000, 850, i 950 lliures respectivament, l'últim d'ells Iscle Llobet, casat amb la pubilla del veïnat de Panedes de Llagostera: Eugenia Llambí aporta com aixovar 1200 lliures.

Sense ésser els marges de diferència dotal tan elevats com a Can Mundet, trobem un altre exemple d'un augment dotal per casar amb hereva.

També s'observa, que a menys fills i a economia regulada, els dots augmenten, donat pel fet d'ésser menys a repartir l'herència.

Quan a Can Llobet l'any 1703 són casats l'hereu i la filla que quedaren vius els dots són de 1250 i 1300 lliures respectivament, a finals del segle XVIII (1762-1795) hi ha nou fills que casen, els dots són tots de 1000 lliures, excepte l'hereu que cobra 1200, però aquests s'ha d'entendre com dins del mercat d'oferta i demanda d'hereus.

Un altre factor generalitzador entre les grans cases pairals de la comarca és el creixement de la xifra inclosa en la documentació matrimonial, que ens indica l'augment potencial de llur riquesa. Amb la salvetat dels problemes d'oscil·lació de la moneda, sobretot a mitjans de segle XVI, (Guerra dels Segadors); principis de segle XVII (Guerra de Successió) i principis i mitjans de segle XIX (Guerra del Francès i Guerres Carlines). I tinguen present que el dot sempre depen de la voluntat dels donadors i de la negociació pre-matrimonial.

Amb aquesta base, i investigats els dots pagats per les cases: Llambí i Vidal de Llobatera de Llagostera, Matllo de Caldes de Malavella, Llobet i Mundet de Vidreres, Roura de Maçanet de la Selva i finalment Iglésias de Sant Creu d'Horta. Totes elles emparentades entre si per lligams endogàmics coneguts durant 400 anys. Donen les següents xifres:

Segle XVI: Primer terç: 20/40 lliures de dot.
Segon terç: 30/80 lliures de dot
Tercer terç: 40/200 lliures de dot

- Segle XVII: Primer terç: 40/300 lliures de dot.
Segon terç: 80/900 lliures de dot
Tercer terç: 400/1.200 lliures de dot.
- Segle XVIII: Primer terç: 500/1.300 lliures de dot.
Segon terç: 600/1.300 lliures de dot.
Tercer terç: 600/1.500 lliures de dot.
- Segle XIX: Primer terç: 1200/6000 lliures de dot.
Segon terç: 1.850/14.000 lliures de dot.
Tercer terç: 3.000 lliures/ 8.000 escuts d'or 128.000 rals de billó
- Segle XX: Principis: 50.000 pessetes.

Pels segles XVI, XVII i XVIII, les xifres indicades són el màxim i el mínim pagat entre totes aquestes cases, excepte alguna excepció en els mínims d'algun matrimoni aïllat. Pels segles XIX i XX, les referències són esparses per totes aquelles cases excepte pel que fa a Can Llobet.

Val a dir també que a mitjans de segle XVIII, el mínim dotat necessari per celebrar una boda era de 25 a 50 lliures. Dins d'aquest estrat econòmic es troben les criades i filles de treballadors del camp. I entre aquest mínim –moltes vegades sortit d'una causapia– i les xifres que s'esmenten de 600/1.300 lliures per les cases pairals es troben tota mena de variacions segons la riquesa familiar.

A les ciutats i entre els grans negociants o noblesa urbana hi ha dots –escassos– que arriben per aquestes dates a les 5 i 6.000 lliures, però són casos aïllats.

CONCLUSIONS

De tot el que hem manifestat es poden treure les següents conclusions:

1) Mentre que la societat fou més rural que ciutadana i existien grans cases amb amples patrimonis, el manteniment de la propietat dins la família, fou una de les principals coses a tenir en compte per la societat. Els mecanismes per aquest manteniment foren la bona administració i el control sobre la forma d'heretar el patrimoni. Abans de preparar la transmissió de bens d'una a altra generació calia preparar successors.

L'única forma vàlida de tenir-los era dins del matrimoni i per tant la recerca d'una parella era un procés que es va haver de regularitzar.

2) Com la societat vivia estratificada el matrimoni es va guiar per la regulació eclesiàstica i la consuetud legal. Dins d'aquest marc ordenatiu es varen establir diferents formes útils tant de cercar parella com de casar-la. Sempre sota el signe de la reproducció per tenir descendència i poder transmetre els patrimonis.

En base això, els grans propietaris van desenvolupar una praxis matrimonial que va donar resultat per la conservació i engrandiment patrimonial. Aquesta praxis, fou probablement transmesa, com ho foren les lleis que les regulaven, des de Roma ampliadess amb el que s'havia vist fer i celebrar dins la noblesa mitjaval i sancionat per l'Església.

3) Es va primar l'endogàmia fins portar-la al límit de la llei a fi de que la propietat no passés a estranys, queden sempre dins l'estrat a que cada un pertanyia.

4) L'autoritat paterna o dels familiars sobre la preparació del matrimoni era total, autoritzada tant per les lleis civils com per les eclesiàstiques. Els nuvis eren el vehicle successori i per això s'els dotava o heretava. El casament no era un afer frívol, podien haver-hi vincles sentimentals entre els nuvis, però això era un element accessori i quasi sempre sense la més mínima importància.

5) La recerca de marit o muller era una cosa en la que tant intervenia el pare com la mare. És molt freqüent veure que una mare vinguda de lluny, porta a llurs fills a casar amb gent de la zona d'on procedia.

I així és com el matrimoni es transforma en una raó de família.

Aquests cinc punts donen el tot de la família pagesa. Com a societats no industrials que eren, la propietat de la terra era la font de la vida; fora d'alguns oficis o professions, no hi havia altre salari o forma de subsistència que la que donava el camp. D'ací que les figures de l'hereu i la pubilla, transmissors dels bens generacionals tinguessin, junt amb el matrimoni, la importància capital que varen tenir.

Així com altres societats van desenvolupar diferents formes de conservació patrimonial a través de les generacions, la catalana mitjançant les capitulacions matrimonials i l'heretament va legalitzar un tipus que va servir a tots els estrats propietaris.

Aquest estudi, extret del ric fons dels arxius patrimonials de les cases pairals esmentades, situades a La Selva, no deixa d'ésser com ja s'ha dit, un exemple dins de la consuetud del període que abraça des de l'alliberació de la pagesia dels mals usos a finals del segle XV, fins la mort de les capitulacions matrimonials pel canvi social d'un món rural a un món industrial, a principis del nostre segle.

NOTES

1. 20-4-1584 Notari Bernat Boscha de Calella, Capbreu de le terres que te Antich Llobet, pel Vescomte de Cabrera.

2. 7-3-1442 Establiment fet per la Priora del Monestir de Vallmaria, a Pere Llobet. Notícia del Llibre Mestre d'Escriptures de Can Llobet. Arxiu Llobet, caixa 1.

3. Per Vidreres i segons càlculs fets en base al Mas Vallmanya, trobem que el jornal de terra de bous correspon a 2.534.85 m².

4. La font documental pel Bisbat de Girona, brolla de l'"Inventari de Dispenses Matrimonials d'Impediment" (1500-1830), portat a terme per Josep Tremoleda i Roca. Arxiu del Bisbat de Girona 1988.

5. Un estudi exhaustiu sobre una família, on surten aquestes unions endogàmiques, fruit d'un treball genealògic, es pot veure publicat per la II^a Assemblea d'Amics de Besalú, l'any 1973, titulat: «La Casa Noguer de Segueró i el seu llinatge», escrit per Fernando Viader i Gustà. Pags 281 fins 332.

6. Al llibre V, títol I, «de Sposalles i Matrimoni» del vol. I de les Constitucions de Catalunya; en l'apartat III, recorda les corts presidides per Ferran I l'any 1413, estatuïnt la necessitat del consentiment familiar per maridar a la donzella, segons l'ordre jeràrquic següent: primer el del pare, faltant aquest l'avi patern o la mare, en tercer lloc els tutors i sinó 2 o 3 parents dels més acostats a la núvia. Carles I, a la tercera cort de Montsó, capítol V, de 1537, amplia la constitució del rei Ferran, i diu que la donzella o vídua que desafiarà el consentiment dels pares per causa de matrimoni «sian haguts ipso facto per gitats de pau y treva» (folis 352 a 354 Barcelona 1704).

Després del Decret de Nova Planta, trobem Pragmàtica de 23-3-1776, Ley IX, Libro X. Título II «de Esponsales y Matrimonios», de la Novísima Recopilación, i la llei X. A la primera es fa obligatori el consentiment patern pel matrimoni especialment en els menors de determinada edat (25 anys pels homes i 23 per les dones), a la segona, mana als prelats el compliment de l'anterior com a ministres celebrants de l'acte. Les dues es fan ressó del Dret Romà.

L'església Catòlica és més lliberal en aquest sentit i no estableix aquest permís com a premissa necessària, tal com indiquen les Decretals i el Decret Tametsi (sessio XXIV, cap I de ref.) del Concili Tridentí. Vegeu: Jaime M. Mans Puigarnau. «Derecho Matrimonial Canónico». Pàg. 143-146. Vol. I. Barcelona 1954.

7. Testament de Francesc de Llobet Parés. Notari: Emilio Sagner de Girona, 30-7-1901. Escripura de designació d'hereu, donada per Adelaida de Pastors, en favor de Josep de Llobet de Pastors. Not.: Fco. Català i Ucelay de Girona, de 20-2-1909. Explica el fet l'escriptor Llorent Esteve Fàbregas i Barri, canviant els cognoms Llobet i Pastors, per Moret i Palors, en l'obra: «Un Ciri a la Processó», exactament en el capítol anomenat: «Mor el Rei, mor el Papa i mor aquell que no té capa». Ed. Selecta. núm. 516 Barcelona 1985.

8. Guillermo M^a. de Brocá. Historia del Derecho de Cataluña especialmente el civil. Barcelona 1985.

9. Codex Iuris Canonici, Llibre segon «de personis». canon 88.2: «Minor, si masculus, censetur pubes a decimoquarto, si femina, a doudecimo anno completo». Aquest canon remet als 1067.1; 1224.1; 1757.1 i 2330. Tots ells negant la capacitat jurídica a aquells que són a la pubertat.

10. Codex Iuris Can. Can. 1067. Vegeu també: Jaime M. Mans Puigarnau: Derecho Matrimonial Canónico. Tomo I, pàg. 273 seg. part. Barcelona. 1954. I Dictionnaire de Droit Canonique. En l'entrada: «Mariage en droit occidental». Vol 6e. Paris 1957.

11. «Inventari de Dispenses Matrimonials d'Impediment» 1r Lligall de «Menors», per Josep Tremoleda i Roca. Vegeu nota núm. 4.

12. Llibre de baptismes I (1623-1680) de Caçà de la Selva, foli 180.

13. Novísima Recopilación. Llibre X, Títol III, Llei VIII.

14. Notari: Berenguer Refardí de Vidreres. Notícia del Llibre Mestre de Can Llobet. Arxiu d'aquesta Casa, caixa 1.

15. Capítols Matrimonials de 26-3-1631. Notaria de Maçanet de la Selva.

16. Capítols Matrimonials de 8-9-1635, notari Baldiri de Aluard de Caldes de Malavella. I amb la curiositat de trametre's aquesta casa en quatre generacions seguides per pubilla.

17. Capítols Matrimonials de 18-2-1755, notari Joan Casellas de Vidreres.

18. Heretament per matrimoni de 17-12-1611, pergami núm. : 2169, Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar.

19. Capítols Matrim. 15-4-1798 a la notaria de Vidreres.

20. Segons dades de documents patrimonials de Can Roure a l'Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar i de l'Arxiu de Can Llobet.

21. «Pagesos, Rabassaires i Industrials a la Catalunya central (segles XVIII-XIX)» Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987. pàg. 606.

22. Capítols Matrimonials de 12-2-1675. Notaria de La Bisbal.

23. Capítols Matrimonials de 11-2-1676. Notari Francesc Vernet de Vidreres.
Els germans Estanyol i Ciurana, eren fills de Francesc Estanyol, ciutadà honrat de Barcelona a Monells i de Maria de Ciurana de Riudellots.
24. Capítols Matrimonials de 15-12-1772 Not.: Oliver Pasqual de Vidreres.
25. Capítols Matrimonials de 15-7-1762. Not.: Carreres i Oliveres de Llagostera.
26. Capítols Matrimonials Notaria de Lloret de Mar, 22-3-1833.
27. Arxiu patrimonial de Can Iglesias a Santa Coloma de Farners. Arbre genealògic.
28. Apoca de dot de 20-8-1487. Not.: Fexes d'Hostalrich. Pergamí num. 1217, Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar.
29. Notícia dels llibres parroquials de Franciach (baptismes, vol II).
30. Capítols Matrimonials de 30-6-1785 a les notaries de Vidreres i Amer.
31. Arxiu parroquial de Blanes, llibre de matrimonis VII; boda celebrada a 6-11-1834.
32. Llorens Ferrer Alòs, Op. cit., pàg. 610, fa referència a aquesta classe de lligams i també indica un sol cas trobat.
33. Capítols matrimonials de 2-6-1825. Notari Josep Vilabella de Vic.
34. Boda celebrada el 20-7-1644 a Llagostera. Arxiu Parroquial d'aquesta població. Llibre I de matrimonis (1625-1703). I Llibre Mestre Arxiu Can Llambí.
35. Definició de dot de 18-10-1626, Notaria de Llagostera, notícia recollida del Llibre Mestre de Can Llambí.
36. Llibres I de matrimonis i II de baptismes dels Arxius Parroquial de Llagostera.
37. En virtut del pacte reversional dels capítols matrimonials, quan el donatari mor amb fills legítims que arribin a l'edat de testar, tindran lliure disposició de la cosa donada, en cas contrari tornaran aquests bens al donadors. Vide: Guillermo M. de Brocà. Instituciones del Derecho Civil de Cataluña, dins de: Historia del Derecho de Cataluña, especialment el civil... Barcelona, reedició 1985, pàg. 720.
38. Les notícies dels Capítols matrimonials de Mateu Llobet, són per a ordre correlatiu de les següents notaries: 1637, Not.: Salvador Vila de Blanes. 1648, Not.: Salvador Font de La Bisbal. I en 1664, Not.: Xandri de Llagostera. I de les defuncions, són notícies dels Llibres d'Obits de Vidreres III (1645-1743) a l'arxiu d'aquesta parròquia i Llibre d'Obits de Vidreres i Caulès (1569-1737), a l'arxiu patrimonial de Can Mundet.
39. Llibre I de Matrimonis (1592-1771) de l'arxiu parroquial de Caldes de Malavella.
40. Canons núms. 97, 1077 i 1078. –Codi de Dret Canònic.
41. Al llibre XV capítol 16. de «La ciudad de Dios». On es troba a més aquesta recomanació «...Hemos visto por experiencia en los casamientos de primos de nuestro tiempo, por el grado de parentesco próximo al hermano, cuántas veces se rechaza por buena costumbre lo que era lícito hacer según las leyes: porque esto, ni la divina lo prohibió, ni la humana lo había vedado. Sin embargo, rehusaban lo que era lícito por lindar con lo ilícito, pues lo que se hacía con la prima parecía que se hacía con la hermana...». Pàgs.: 657-658. Edició d'«Apostolado de la Prensa». Madrid 1929.
42. Aquesta és la fórmula més emprada al llarg dels expedients que conserva l'Arxiu del Bisbat de Girona. Veure índex fet per Josep Tremoleda i Roca, nota núm. 4.
43. Sol trobar-se les capitulacions després de la boda, en els matrimonis dels fadrísters. En aquells casos que per no tenir l'hereu descentència, queden obligats a recollir l'herència familiar; i per tant establir la norma successòria familiar per accedir al patrimoni. Quan és aquest el motiu, solen procedir els heretaments dels oncles o dels germans.
També es pot constatar que aquesta capitulació posterior no és freqüent trobar-la entre l'alta pagesia, per què es casa sempre tant les dones amb hereus, com els homes amb pubilles.
44. Capitulacions de 17-10-1760 Notari: Gislení Martorell de Girona, fols.: 500v. a 502 r. Arxiu Històric St. Josep de Girona. I també: Expedient núm.: 2058 de la «Real Orden de Carlos III», proves de noblesa de Pere M^a. de Pastors i de Sala; a l'«Archivo Histórico Nacional» de Madrid.
45. Inocenci III els fa obligatòries en el IV Concili Laterà de 1215. També Canons 1022 fins 1031.

46. Joan Llorens ho feu el 5-6-1834 amb Francesca Masferrer i Buch a Tordera i Margarida Llobet el 26-2-1821 amb Jaume Rissech a Vidreres.
47. «Catalunya mil anys enrere». (Segles X-XI) Vol. 2 pag. 17 Barcelona 1981.
48. «Historia econòmica de Europa». Vol 1. La Edad Media. de Carlos M. Cipolla, ed. i en l'apartat: «La agricultura medieval» de Georges Duby. Barcelona 1979.
49. «Instituciones del Derecho Civil Catalán vigente». Guillermo M^a. de Brocá i Juan Amell. Pàgs. 70-71 i 80-81. Barcelona 1880.
50. De les notes sobre Capítols Matrimonials del Sr. Laureà Pagaroles i Sabaté, Conservador de l'Arxiu Històric Notarial de Barcelona.
51. «Instituciones...» Brocá/Amell pàgs. 74-99.
52. «Instituciones...» Brocá/Amell pàgs. 99-101 i 107-108.
53. «Instituciones...» Brocá/Amell pàgs. 130-137.
54. «Fons de Dret Català». Francesc Maspons i Anglesell, pàgs. 184-185. Barcelona 1963.
55. Vide nota 50.
56. «Instituciones...» Brocá/Amell pàgs. 129-137.
57. Correspon en l'ordre esmentat a les següents capitulacions matrimonials: la primera i l'última a la notaria de Josep Antón Vaquer de Vidreres (26-6-1784 i 18-10-1795) i la del mig a la notaria de Francesc Oliver Pasqual, de Vidreres de 11-9-1772.
58. Capítols signats davant del notari: Tomas Vidal de Llobatera i Llobet, a Llagostera a 4-2-1816.
59. Capítols Matrimonials de 27-7-1664 Notari: Xandri de la Baronia de Llagostera. Llibre Mestre de Can Llobet.
60. Notari: Carlos Rondo de Barcelona a 22-10-1750.
61. Capítols Matrimonials de 21-9-1681, Notari Vernet de Vidreres. Fan referència al censal venut i creat per Joan Frasser, pagès d'Aiguaviva a la Causapia de la Sra. Gerònima Armans de Girona. 17-9-1621, notari: Honorat Duran de Girona. El capital era de 5 lliures i la pensió de 5 sous.
62. Llibre Mestre de Can Llobet i caixa 2, carpeta 2. Arxiu Llobet.
63. Capítols Matrimonials de 10-11-1648. Notari: Salvador Font, de La Bisbal.
64. «Vuit segles de moble català». Pàg. 26 - Barcelona 1989.
65. En la caixa núm. 9 de l'Arxiu Llobet, carpeta de comptes de Josep Llobet, (finals segle XVIII) hi ha una nota que diu: «Compta de lo que he pagat per la roba nupcial de Francisca Barnadas criada de casa Llobet». En la llista apareix l'única referència de part del preu d'un moble: «...per lo pany de la caxa... 7 sous i 6 diners».
66. Escudero, Assumpta i Mainar, Josep: «El moble català al Monestir de Pedralbes» Barcelona. 1976 pàgs. 74 a 82.
67. Veure l'import de les donacions en diners per aquests dos matrimonis, pàg. 32 ut supra. La informació correspon a factures de l'Arxiu de Can Llobet.
- Per poder entendre l'elevat del preu del rober d'una núvia, cal saber que les teles eren molt cares i sempre que es podien es passaven de pares a fills. Un altre comparació ens la podria donar el saber que en 1759 un mosso per anar a bosc, a la comarca, guanyava 14 lliures per any. Segons això els robbers indicats corresponien a 10 anys de sou del treballador.
68. La cana de Girona té 8 pams, corresponent a 1,559 metres per cana i 19, 48 cms/pam.
69. L'argent val 10 grams, i l'escrúpol 120 grams a mida de Girona.
70. Les gavardines corresponen a una mena de capes, els cossos són gipons cenyits sense mànigues i molt escotats per portar una brusa per sota, els «justillos» són cossos amb mànigues i els davantals ho eren generalment d'indianes, per portar sobre les faldilles de guardapeus i l'últim crit imitat per tot Europa, de la cort francesa, que es va imposar entre les dames de l'alta noblesa, en un intent, avui ridícul, de fer-les passar per pastoretes.
71. Notícies de factures de robes de l'arxiu de Can Llobet. I el meu treball: «La indumentària de Can Llobet» (Segles XVII- XVIII).
72. «Instituciones...» Brocà/Amell. pàg. 101.
73. Llibre d'actes de Can Mundet (1647-1699): 10-9-1679 Donació, definició i àpoca de dot

de Jaume Mundet i Fullà a favor de llur pare: Jaume i llur germà: Esteve. I, 4-2-1687 Capítols matrimonials firmats per Anton Mundet i Maria Goytó. Arxiu patrimonial de Can Mundet. Referències cedides gentilment pel Sr. Joaquim Mundet de Pol.

74. Correspon a les següents capitulacions del Llibre d'Actes de Can Mundet (1700-1749): 1. 4-5-1721, pactes entre Jacinto Mundet i Maria Antònia Fullà, ambdós es fan el lliurament de 1.000 lliures. 2. 25-2-1734, pactes entre Magdalena Mundet i Joan Ricart i Plà de Franciac (700 lliures/dot). 3. 26-7-1735, pactes entre Margarida Mundet i Salvi Caldas de Llagostera (550 lliures/dot). 4. 27-3-1741, capítols entre Maria Antònia Mundet i Pere Ruscalleda de Tordera (560 lliures/dot). Arxiu Mundet.